

Generálny sekretariát Biskupskej synody

„Rozšír priestor svojho stanu“ (Iz 54, 2)

Pracovný dokument pre kontinentálnu etapu

Vatikán 24. októbra 2022

Obsah

Úvod.....	2
1. Skúsenosť synodálneho procesu.....	5
1.1 „Ovocie, semená a burina synodality“	5
1.2 Spoločná krstná dôstojnosť.....	7
2. Počúvanie Písma	8
3. Na ceste k misionárskej synodálnej Cirkvi	9
3.1 Počúvanie, ktoré sa stáva prijatím	9
3.2 Sestry a bratia pre misiu	12
3.3 Spoločenstvo, spoluúčasť a spoluzodpovednosť	16
3.4 Synodalita nadobúda podobu.....	19
3.5 Synodálny život a liturgia	23
4. Nasledujúce kroky.....	26
4.1 Cesta obrátenia a reformy	26
4.2 Metodológia pre kontinentálnu etapu	27

Úvod

1. Synoda napreduje: rok po jej otvorení to môžeme nadšene potvrdiť! Počas tejto prvej časti konzultačnej fázy sa do aktivít synody zapojili milióny ľudí na celom svete: niektorí účasťou na stretnutiach na miestnej úrovni, iní spolupracou pri animácii a koordinácii aktivít na rôznych úrovniach, ďalší synodu podporili svojimi modlitbami. *„Vyjadrujeme tiež svoju vďačnosť rehoľníckam kontemplatívneho života, ktoré sprevádzali svoj ľud modlitbou a naďalej sa modlia za plody synody“* (BK – Biskupská konferencia Peru). Všetci títo ľudia, ktorí sa na synode zúčastnili, sú jej skutočnými protagonistami!

2. Dali sa do pohybu poháňaní túžbou nájsť odpoveď na základnú otázku, ktorou sa celý proces riadi: *„Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej až po univerzálnu) uskutočňuje to ‚spoločné kráčajenie‘, ktoré umožňuje Cirkvi ohlasovať evanjelium v súlade s misiou, ktorá jej bola zverená? A aké kroky nás Duch pozýva vykonať, aby sme rástli ako synodálna Cirkev?“* (Prípravný dokument, 2).

3. Cestou zažívali radosť zo stretnutia ako bratia a sestry v Kristovi, navzájom sa delili o to, čo v nich rezonovalo pri počúvaní Slova a spoločne uvažovali o budúcnosti Cirkvi na základe podnetov *Prípravného dokumentu* (PD). To živilo ich túžbu po čoraz väčšmi synodálnej Cirkvi: synodalita pre nich prestala byť abstraktným pojmom a stala sa konkrétnou skúsenosťou; okúsili jej chuť a chcú v tom pokračovať: *„Vďaka tomuto procesu sme objavili, že synodalita je spôsob, ako byť Cirkvou; naozaj ide o spôsob bytia“*. *„Duch Svätý nás žiada, aby sme boli synodálnejší“* (BK Anglicka a Walesu).

4. Ich skúsenosti sa pretavili do slov v príspevkoch, ktoré rôzne spoločenstvá a skupiny zaslali diecézám a tie ich zhrnuli a odovzdali biskupským konferenciám. Tie, na základe osnovy obsiahnutej v PD vypracovali syntézu, ktorú zaslali Generálnemu sekretariátu synody.

5. Celkovo účasť prekonala všetky očakávania. Sekretariát synody dostal súhrnné správy od 112 zo 114 biskupských konferencií a od všetkých 15 východných katolíckych cirkví, ako aj od 17 z 23 dikastérií rímskej kúrie a tiež od rehoľných predstavených (USG/UISG)¹, inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, od združení a hnutí laických veriacich. Okrem toho prišlo viac ako tisíc príspevkov od jednotlivcov a skupín, ako aj postrehy získané prostredníctvom sociálnych médií vďaka iniciatíve *„Digitálna synoda“*. Tieto materiály boli distribuované skupine odborníkov: mužom i ženám, biskupom, kňazom, zasväteným mužom a ženám, laikom a laičkám, zo všetkých kontinentov a s veľmi rôznorodou odbornosťou. Po ich prečítaní sa títo odborníci takmer dva týždne stretávali spolu s redakčným tímom, ktorý tvorili generálny relátor, generálny sekretár synody, podsekretári a niektorí úradníci Generálneho sekretariátu synody, ako aj členovia koordinačného výboru, ku ktorým sa napokon pripojili aj členovia generálnej rady. Spoločne pracovali v atmosfére modlitby a rozlišovania, aby sa v rámci prípravy na vypracovanie tohto dokumentu pre kontinentálnu etapu (DKE) podelili o plody svojho čítania.

6. Citáty, ktorými je dokument pretkaný, sa snažia poskytnúť predstavu o bohatstve prijatých materiálov, pričom nechávajú zaznieť hlas Božieho ľudu z celého sveta. Nemali by

¹ Medzinárodné združenia generálnych predstavených.

sa interpretovať ako podpora stanovísk konkrétnej oblasti sveta, ani tak, že jednoducho reprezentujú geografickú rozmanitosť, hoci sa dbalo na určitú vyváženosť, pokiaľ ide o pôvod zdrojov. Tieto citáty boli vybrané skôr preto, že zvlášť silne, pekne alebo presne vyjadrili nejaký pocit, ktorý sa opakuje v mnohých syntézach. Je však jasné, že žiadny dokument by nedokázal zhutniť hĺbku viery, vitalitu nádeje a energiu lásky, ktoré prýšia z prijatých príspevkov. Možno za nimi vidieť silu a bohatstvo skúseností, ktoré rôzne cirkvi nadobudli, keď sa vydali na cestu a otvorili rôznym hlasom, ktoré sa dostali k slovu. Zmyslom synodálneho procesu je práve umožniť takéto stretnutie a takýto dialóg, jeho cieľom nie je vytvárať dokumenty, ale otvárať horizonty nádeje pre napĺňanie misie Cirkvi.

7. V rámci tejto cesty, ktorá sa ešte zďaleka neskončila, je potrebné vnímať tento dokument (DKE) a na nej má svoj zmysel. S ohľadom na kontinentálnu etapu synodálneho procesu dokument zhromažďuje nádeje a obavy Božieho ľudu rozptýleného po celej zemi okolo určitých „jadier“. Týmto spôsobom ponúka miestnym cirkvám príležitosť počúvať sa navzájom s výhľadom na kontinentálne zhromaždenia v roku 2023, ktorých úlohou bude vypracovať zoznam priorít, na základe ktorých bude prebiehať rozlišovanie na prvom zasadnutí 16. riadneho plenárneho zhromaždenia synody biskupov, ktoré sa bude konať od 4. do 29. októbra 2023.

8. Objasnenie funkcie DKE nám tiež umožňuje zamerať sa na to, čím dokument nie je: nie je to záverečný dokument, pretože tento proces ešte zďaleka nie je ukončený; nie je to ani dokument Magistéria Cirkvi, ani správa zo sociologického prieskumu; neponúka formuláciu operatívnych usmernení, cieľov a zámerov, ani úplné rozpracovanie teologickej vízie. Napriek tomu je nabitý znamenitým teologickým pokladom, obsiahnutým v opise skúsenosti počúvania hlasu Ducha, ktoré sa uskutočňuje v Božom ľude a umožňuje objaviť jeho *sensus fidei*. Je to teologický dokument aj v tom zmysle, že je zameraný na službu misii Cirkvi: ohlasovať Krista, ktorý pre spásu sveta zomrel a vstal z mŕtvych.

9. Aby sa pri jeho čítaní predišlo nedorozumeniam, je nevyhnutné mať na pamäti osobitnú povahu tohto dokumentu, ako aj jeho štruktúru. Dokument sa začína kapitolou, ktorá neponúka len jednoduchý opis toho, „čo sa stalo“, ale vo svetle viery rozpráva o doteraz zažitej skúsenosti synodality, skúsenosti s konzultáciami Božieho ľudu v miestnych cirkvách a s rozlišovaním pastierov v rámci biskupských konferencií: načrtáva synodálnu skúsenosť, predstavuje ťažkosti, s ktorými sa stretla, a jej najvýznamnejšie zozbierané plody, pričom identifikuje základné kamene toho, čo tvorí autentickú kolektívnu skúsenosť kresťanskej viery. Neposkytuje teda definíciu synodality v užšom zmysle slova – tu je možné sa obrátiť na *Prípravný dokument* alebo na materiály uvedené na webovej stránke synody (www.synod.va) –, ale vyjadruje spoločný zmysel skúsenosti synodality, ktorú prežívali tí, čo sa na synode zúčastnili. Z nej sa vynára hlboké opätovné osvojenie si spoločnej dôstojnosti všetkých pokrstených, ktorá je skutočným pilierom synodálnej Cirkvi a teologickým základom jednoty, schopnej odolávať tlakom ku homogenizácii. Umožňuje nám to naďalej posilňovať a dobre využívať rozmanitosť povolaní a chariziem, ktoré Duch Svätý s nepredvídateľnou hojnosťou vylieva na veriacich.

10. Druhá kapitola predstavuje biblický obraz – obraz stanu, ktorým sa začína 54. kapitola *Knihy proroka Izaiáša*. Tento obraz ponúka kľúč k interpretácii obsahu DKE vo svetle Božieho slova a zasadzuje ho do rámca Božieho prísľubu, ktorý sa stáva pre jeho ľud a jeho Cirkev povolaním: „*Rozšír priestor svojho stanu!*“

11. Tento stan je priestorom *spoločenstva*, miestom *spoluúčasti* a základom *misie*. Tretia kapitola formuluje kľúčové slová synodálnej cesty, ktoré spája s ovocím načúvania Božiemu ľudu. Robí to tak, že ich zoskupuje okolo piatich plodných napätí, ktoré sú navzájom prepletené:

1) počúvanie ako otvorenosť k prijatiu: to vychádza z túžby po radikálnom začlenení – nikto nie je vylúčený – ktoré treba chápať v perspektíve spoločenstva so sestrami a bratmi a so spoločným Otcom. Počúvanie sa tu nejaví len ako inštrumentálna činnosť, ale ako prijatie základného postoja Boha, ktorý počúva svoj ľud; ako nasledovanie Pána, ktorého nám evanjeliá neustále predstavujú ako toho, kto počúva ľudí, ktorých stretáva na cestách Svätej zeme; v tomto zmysle je počúvanie už misiou a hlásaním;

2) motivácia vychádzať na misiu. Katolíci si uvedomujú, že túto misiu musia uskutočňovať spolu so svojimi bratmi a sestrami z iných denominácií a v dialógu s veriacimi iných náboženstiev, pričom ľudské skutky starostlivosti musia premeniť na autentické duchovné skúsenosti, ohlasujúce tvár Boha, ktorý sa o človeka stará až do tej miery, že dáva svoj vlastný život, aby sme ho my mali v hojnosti;

3) záväzok uskutočňovať misiu si vyžaduje, aby sme prijali štýl založený na spoluúčasti, ktorý zodpovedá plnému prijatiu spoluzodpovednosti všetkých pokrstených za jediné poslanie Cirkvi, čo vyplýva z ich spoločnej krstnej dôstojnosti;

4) vytváranie konkrétnych možností pre živé spoločenstvo, spoluúčasť a misiu, prostredníctvom štruktúr a inštitúcií, v ktorých pôsobia náležité formovaní a živou spiritualitou povzbudzovaní ľudia;

5) liturgia, najmä eucharistická liturgia – prameň a vrchol kresťanského života – ktorá spája spoločenstvo, robí spoločenstvo hmatateľným, umožňuje uskutočňovať spoluúčasť a živí nadšenie za misiu Božím slovom a sviatosťami.

12. Napokon štvrtá kapitola zameriava pohľad do budúcnosti, pričom odkazuje na dve roviny, ktoré sú pre pokračovanie na tejto ceste nevyhnutné: duchovnú rovinu, ktorá ukazuje na horizont synodálneho misionárskeho obrátenia, a metodologickú rovinu, ktorá sleduje ďalšie kroky kontinentálnej etapy.

13. DKE bude zrozumiteľný a užitočný len vtedy, ak ho budeme čítať očami učeníka, ktorý v ňom rozpozná svedectvo o ceste obrátenia k synodálnej Cirkvi, ktorá sa z počúvania učí ako obnoviť svoju evanjelizačnú misiu vo svetle znamení čias, aby naďalej ponúkala ľudstvu spôsob bytia a života, v ktorom sa všetci môžu cítiť byť začlenení a protagonistami. Na tejto ceste je Božie slovo lampou pre naše kroky a ponúka nám svetlo, v ktorom môžeme nanovo čítať, interpretovať a vyjadrovať prežité skúsenosti.

14. Spoločne sa modlime:

*Pane, ty si zhromaždil všetok svoj ľud na synode.
Ďakujeme ti za radosť, ktorú zažili tí, čo sa rozhodli vydať sa na cestu,
aby počas tohto roka počúvali Boha a svojich bratov a sestry
s postojom prijatia, pokory, pohostinnosti a bratstva.
Pomôž nám vstúpiť na tieto stránky ako na „posvätnú pôdu“.
Príď, Duchu Svätý, a buď nám sprievodcom na našej spoločnej ceste!*

1. Skúsenosť synodálneho procesu

15. Syntézy, ktoré poslali cirkvi z celého sveta, vyjadrujú radosti, nádeje, utrpenia i zranenia Kristových učeníkov. V ich slovách zaznieva to, čo je v srdci celého ľudstva. Vyjadrujú túžbu po Cirkvi, ktorá pod vedením Ducha Svätého kráča s Kristom a plní svoje evanjelizačné poslanie. „*Prebiehajúca ‚synodálna‘ skúsenosť prebudila vo veriacich laikoch myšlienku a túžbu zapojiť sa do života Cirkvi, do jej angažovania sa v dnešnom svete a do jej pastoračnej činnosti v teréne*“ (BK Kanady).

1.1 „Ovocie, semená a burina synodality“

16. Prvá etapa synodálnej cesty priniesla bohaté ovocie i nové semená, ktoré sú príslubom nového rastu, a predovšetkým priniesla skúsenosť radosti v náročných časoch: „*Zo skúmania plodov, semien a buriny synodality, sa zväčša vynárajú hlasy, ktoré majú veľkú lásku k Cirkvi, hlasy, ktoré snívajú o Cirkvi schopnej hodnoverného svedectva, o Cirkvi, ktorá vie byť inkluzívnou, otvorenou a priateľskou Božou rodinou*“ (BK Zimbabwe). Cirkev z Haiti hovorí za mnohých: „*Napriek tomu, že sú neustále hlásené prípady únosov a násilia, diecézne syntézy vyjadrujú radosť tých, ktorí sa mohli aktívne zúčastniť na tejto prvej etape synody*“ (BK Haiti). Túto radosť z prvej etapy by mnohí chceli rozšíriť a podeliť sa o ňu s ostatnými. Diecéza Ebibeyín (Rovníková Guinea) to potvrdzuje: „*Táto synodálna skúsenosť bola pre mnohých jednou z najprínosnejších skúseností, ktoré zažili vo svojom kresťanskom živote. Od prvého okamihu, keď sa práca synody začala, až po moment, v ktorom sa nachádzame teraz, vládne medzi Božím ľudom veľké nadšenie*“. Medzi plodmi synodálnej skúsenosti sa vo viacerých syntézach vyzdvihuje posilnenie pocitu spolupatričnosti k Cirkvi a uvedomenie si na praktickej úrovni, že Cirkev nie sú len kňazi a biskupi: „*Pri rozhovoroch o základnej otázke: ‚Ako dnes prebieha táto spoločná cesta vo vašej partikulárnej cirkvi?‘ sme zaznamenali, že ľudia si dokázali uvedomiť skutočnú povahu Cirkvi a v tomto svetle boli schopní vidieť situáciu svojej konkrétnej Cirkvi*“ (BK Bangladéša).

17. S veľkým uznaním sa stretla metóda duchovného rozhovoru, lebo mnohým umožnila úprimne sa pozrieť na realitu cirkevného života a pomenovať jej svetlá a tieň. Toto úprimné hodnotenie okamžite prinieslo misijné ovocie: „*Nastala silná mobilizácia Božieho ľudu, radosť zo spoločného stretávania sa, spoločného kráčania a slobodného rozprávania. Niektorí kresťania, ktorí sa cítili zranení a ktorí sa vzdialili od Cirkvi, sa počas tejto konzultačnej fázy vrátili späť*“ (BK Stredoafrickej republiky). Mnohí zdôrazňovali, že Cirkev sa prvýkrát pýtala na ich názor a že si želajú v tejto ceste pokračovať: „*Stretnutia v duchu synodálnej metódy, na ktorých môžu všetci členovia zhromaždenia alebo spoločenstva otvorene a úprimne vyjadriť svoj názor, ako aj stretnutia s rôznymi skupinami mimo Cirkvi, by mali pokračovať. Tento druh spolupráce by sa mal stať jedným z ‚nepísaných zákonov‘ cirkevnej kultúry, aby sa podporilo zblížovanie medzi členmi Cirkvi a skupinami v spoločnosti, a tak sa ľudia pripravili na hlbší dialóg*“ (BK Lotyšska).

18. Nechýbali však ani ťažkosti, ktoré syntézy nezakrývajú. Niektoré z nich súvisia s tým, že konzultačná fáza prebiehala v čase pandémie, iné vyplývajú z ťažkosti pochopiť, čo

synodalita znamená, z potreby väčšieho úsilia o preklad a inkulturáciu materiálov, z neúspešného pokusu zorganizovať synodálne stretnutia v niektorých miestnych kontextoch alebo z odporu voči základnému návrhu. Nechýbajú veľmi jasné vyjadrenia odmietnutia: „*Synode nedôverujem. Myslím si, že bola zvolaná s cieľom zaviesť ďalšie zmeny v Kristovom učení a zasadiť jeho Cirkvi ďalšie rany*“ (individuálny komentár zo Spojeného kráľovstva). Pomerne často sa vyjadrovali obavy, že dôraz na synodalitu by mohol tlačiť na prijatie takých mechanizmov a postupov v Cirkvi, ktoré sú založené na princípe demokratickej väčšiny. Medzi ťažkosťami treba spomenúť aj skepsu voči skutočnej účinnosti alebo zámeru synodálneho procesu: „*Niektorí vyjadrili pochybnosti o výsledku synodálneho procesu, pretože vnímajú Cirkev ako rigidnú inštitúciu, ktorá nie je ochotná meniť sa a modernizovať, alebo pre podozrenie, že výsledok synody bol vopred určený*“ (BK Kanady).

19. V početných syntézach sa spomínajú obavy a odpor zo strany duchovenstva, ale aj pasivita laikov, ich strach slobodne sa vyjadriť a problém pochopiť a formulovať rolu pastierov v rámci synodálnej dynamiky: „*V tomto procese sa vyskytol aj odpor, slabá účasť a komunity, ktoré sa nezapojili. Čiastočne to mohlo byť spôsobené novosťou tejto výzvy, keďže mnohé komunity nie sú na takýto spôsob života Cirkvi zvyknuté. Bolo to však spôsobené aj tým, že niektorí zodpovední a pastieri neprevzali úlohu animátorov a vodcov, ktorá im prináleží. Viaceré diecézne syntézy sa sťažujú na nedostatočné alebo slabé zapojenie kňazov*“ (BK Čile). V mnohých prípadoch synodálny proces a získané materiály ukazujú, že je stále rozšírené vnímanie oddelenia medzi kňazmi a zvyškom Božieho ľudu: „*Konzultácie v diecézach a na národnej úrovni ukázali, že vzťah medzi kňazmi a veriacimi laikmi je na mnohých miestach zložitý. Na jednej strane sa kritizuje vnímaný odstup medzi klérom a laikmi, na druhej strane na niektorých miestach kňazov dokonca vnímajú ako prekážku plodného spoločenstva. Zároveň sa spomínajú výzvy pre kňazov: nedostatok kňazov a tiež väčší úbytok dobrovoľníkov vedie k ich vyčerpanosti; okrem toho sa kňazi necítia vždy byť vypočutí a niektorí vidia, že ich služba je spochybňovaná. Čo robí dobrého kňaza dobrým? Ako môže byť život vo farnosti obohacujúcou skúsenosťou pre všetkých zúčastnených? Prečo čoraz menej mužov pociťuje povolanie? O týchto otázkach je potrebné diskutovať*“ (BK Rakúska).

20. Mimoriadne významnou prekážkou na ceste spoločného kráčania je škandál zneužívania, ktorého sa dopustili členovia kléru alebo osoby zastávajúce cirkevné funkcie: ide predovšetkým o zneužívanie maloletých a zraniteľných osôb, ale aj o zneužívanie iného druhu (duchovné, sexuálne, ekonomické, zneužívanie autority, zneužívanie svedomia). Ide o otvorenú ranu, ktorá naďalej spôsobuje bolesť obetiam a tým, ktorí to prežili, ich rodinám a komunitám: „*Neustále sa spomínajú dôsledky krízy sexuálneho zneužívania duchovnými a reakcia Cirkvi [...]. Jej dôsledky sú pre mnohých stále páľčivým a nevyriešeným problémom. Bolo cítiť naliehavú potrebu, aby sa uznali spôsobené hrôzy a zlo a zvýšilo sa úsilie o ochranu zraniteľných a nápravu škôd, ktoré utrpela morálna autorita Cirkvi, a o obnovenie dôvery. Niektoré diecézy uviedli, že účastníci si želali, aby verejne uznali a odčinili zneužívanie v minulosti*“ (BK Austrálie). Dôkladné a bolestivé úvahy o dedičstve zneužívania viedli mnohé synodálne skupiny k výzve na kultúrnu zmenu v Cirkvi s cieľom dosiahnuť väčšiu transparentnosť, zodpovednosť a spoluzodpovednosť.

21. Okrem toho sa v príliš mnohých krajinách synodálna cesta skrížila s vojnami, ktoré krvavo poznačili náš svet a „*dali voľný priechod fanatizmu a prenasledovaniu rôzneho*

druhu, dokonca masakrom. Boli zaznamenané rôzne formy sektárskeho a etnického podnecovania, ktoré často prerástli do krvavých ozbrojených a politických konfliktov“ (Maronitská cirkev). Obzvlášť bolestivé sú situácie, keď kresťania, vrátane katolíkov, žijú vo vojnových krajinách. Aj v týchto krehkých situáciách, ktoré zintenzívňujú stretnutie s ukrižovaným a zmŕtvychvstalým Pánom, kresťanské komunity dokázali prijať pozvanie, ktoré im bolo adresované, aby utvárali skúsenosti synodality a uvažovali o tom, čo znamená kráčať spoločne, a vyjadrili túžbu v tomto úsilí pokračovať: „*Vzhľadom na tragédiu genocídy Tutsiov, ktorá tak veľmi rozdelila rwandský ľud, treba hlbšie rozpracovať tému spoločenstva, s cieľom opravdivého uzdravenia kolektívnej pamäti. Táto synoda nám umožnila lepšie pochopiť, že pastorácia zameraná na jednotu a zmierenie musí byť aj naďalej prioritou*“ (BK Rwandy).

1.2 Spoločná krstná dôstojnosť

22. Prax prežívania synodality predstavovala „*rozhodujúci a vzácny moment, aby sme si uvedomili, že prostredníctvom krstu máme všetci spoločnú dôstojnosť a povolanie zúčastňovať sa na živote Cirkvi*“ (BK Etiópie). Tento základný odkaz na krst – nie ako na abstraktný pojem, ale ako na pociťovanú identitu – okamžite upozorňuje na spojenie medzi synodálnou formou Cirkvi a možnosťou naplňať jej misiu: „*Vzrástlo povedomie, že je dôležité, aby tí, ktorí prijali milosť krstu, kráčali spoločne, zdieľali sa a rozlišovali, k čomu ich volá hlas Ducha. Došlo k hlbokému pochopeniu, že v synodálnej Cirkvi je spoločné kráčanie cestou ako sa stať misijnou cirkvou*“ (BK Japonska). Mnohé miestne cirkvi nachádzajúce sa v situáciách, kde je veľa kresťanských denominácií, zdôrazňujú spoločnú krstnú dôstojnosť všetkých kresťanov a spoločné poslanie v službe evanjeliu. Synodálny proces nie je úplný bez stretnutia so sestrami a bratmi iných konfesií, bez zdieľania a dialógu s nimi a bez zapojenia sa do spoločných akcií úplný. Syntézy vyjadrujú túžbu po hlbšom ekumenickom dialógu a potrebu formácie v tomto smere.

23. Syntézy prezentujú synodálny proces ako skúsenosť novosti a sviežosti: „*Boží ľud zdôraznil jedinečnosť skúsenosti slobodného vyjadrovania sa v rámci organizovaných rozhovorov, ktoré neboli pevne vymedzené a boli špecificky zamerané na sledovanie vnuknutí Ducha Svätého. Ľudia hovorili, že po desaťročiach chodenia do kostola ich prvýkrát požiadali, aby niečo povedali*“ (BK Pakistanu). Ďalší obraz sa týka skúsenosti oslobodenia a nového života: škrapina vajca sa rozbije, aby mohol nový život rozprestrieť krídla.

24. Inde sa objavujú výrazy, ktoré evokujú skôr myšlienku odcudzenia medzi členmi tej istej rodiny a túžbu po návrate, po ukončení kolektívneho odcudzenia sa vlastnej identite ako synodálnej Cirkvi. Ak použijeme biblický obraz, môžeme povedať, že synodálny proces znamená prvé kroky návratu z vyhnanstva, ktorého dôsledky sa týkajú celého Božieho ľudu: ak Cirkev nie je synodálna, nikto sa nemôže cítiť v nej skutočne doma.

2. Počúvanie Písma

25. Práve ľudu, ktorý prežíva skúsenosť vyhnanstva, adresuje prorok slová, ktoré nám dnes pomáhajú sústrediť sa na to, k čomu nás Pán volá cez skúsenosť prežívania synodality: „Rozšír priestor svojho stanu, kože obydlia si rozťahni, nezužuj, predlžuj svoje povrazy a svoje kolíky upevňuj!“ (Iz 54, 2).

26. Prorokove slová pripomínajú vyhnancom skúsenosť exodu a prechod púšťou, keď žili v stanoch, a ohlasujú prísľub návratu do ich krajiny, čo je znamením radosti a nádeje. Na prípravu je potrebné zväčšiť stan a prispôbiť tri prvky jeho konštrukcie. Prvým sú kože, ktoré chránia pred slnkom, vetrom a dažďom a vymedzujú priestor života a družnosti. Musia sa rozťahnuť, aby mohli chrániť aj tých, ktorí sú ešte mimo tohto priestoru, ale cítia sa povolani doň vstúpiť. Druhým konštrukčným prvkom stanu sú povrazy, ktoré držia kože pohromade. Musia vyvážiť napätie potrebné na to, aby sa stan neprevísal, s mäkkosťou, ktorá tlmí pohyby spôsobené vetrom. Ak sa má stan rozšíriť, musí sa natiahnuť, aby sa udržalo správne napätie. Tretím prvkom sú kolíky, ktoré ukotvujú konštrukciu k zemi a zaisťujú jej pevnosť, no zároveň sú schopné pohybu, keď je potrebné stan postaviť na inom mieste.

27. Keď dnes počúvame tieto Izaiášove slová, vyzývajú nás, aby sme si Cirkev predstavili ako stan, presnejšie ako stan stretnutia, ktorý sprevádzal ľud na jeho ceste púšťou a ktorý sa musel dať rozšíriť, ale aj pohybovať. V jeho strede stojí stánok predstavujúci Pánovu prítomnosť. Stabilita stanu je zabezpečená pevnosťou jeho kolíkov, teda základov viery, ktoré sa nemenia, ale dajú sa premiestniť a vsadiť do zakaždým novej pôdy, aby stan mohol sprevádzať ľudí na ich ceste dejinami. Napokon, aby sa stan neprehýbal, musí jeho štruktúra udržiavať v rovnováhe rôzne sily a napätia, ktorým je vystavený: táto metafora vyjadruje potrebu rozlišovania. Takto si predstavujú Cirkev mnohé syntézy: ako priestranný, ale nie homogénny príbytok, schopný poskytnúť útočisko všetkým, ale otvorený, vpúšťajúci dnu i von (porov. Jn 10, 9) a smerujúci k objatiu Otca a všetkých ostatných členov ľudstva.

28. Rozšírenie stanu si vyžaduje, aby sme doň prijali ďalších a vytvorili priestor pre ich rozmanitosť. To predpokladá ochotu z lásky zomrieť sebe samému a nájsť seba samého vo vzťahu s Kristom a s blíznym a prostredníctvom neho: „Veru, veru, hovorím vám: Ak pšeničné zrno nepadne do zeme a neodumrie, ostane samo. Ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu“ (Jn 12, 24). Plodnosť Cirkvi závisí od toho, či prijmeme takúto smrť, ktorá však neznamená zánik, ale skúsenosť vyprázdnenia sa, aby sme sa nechali naplniť Kristom skrze Ducha Svätého. Ide o proces, v ktorom dostávame do daru bohatšie vzťahy a hlbšie putá s Bohom i medzi nami navzájom. To je skúsenosť milosti a premenenia. Práve preto apoštol Pavol odporúča: „Zmyšľajte tak ako Kristus Ježiš: On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého“ (Flp 2, 5-7). Za tejto podmienky budú členovia Cirkvi, každý jednotlivito aj všetci spoločne, schopní spolupracovať s Duchom Svätým pri plnení misie, ktorú Ježiš Kristus zveril svojej Cirkvi: ide o liturgický, eucharistický akt.

3. Na ceste k misionárskej synodálnej Cirkvi

29. Biblický obraz stanu súvisí s ďalšími obrazmi, ktoré sa objavujú v mnohých syntézach: s obrazom rodiny a domova, miesta, ku ktorému chcú ľudia patriť a kam sa chcú vrátiť. „*Dom Cirkvi nemá dvere, ktoré sa zatvárajú, ale obvod, ktorý sa neustále rozširuje*“ (BK Talianska). Dynamika domova a exilu, príslušnosti a vylúčenia, je v syntézach vnímaná ako isté napätie: „*Tým, ktorí sa v Cirkvi cítia doma, chýbajú tí, ktorí sa tam necítia byť doma*“ (BK Írska). Prostredníctvom takýchto hlasov vnímame „*Boží sen o globálnej a synodálnej Cirkvi, ktorá žije jednotu v rozmanitosti. Boh pripravuje niečo nové a my musíme spolupracovať*“ (USG/UISG).

30. Prijaté príspevky sú povzbudivé, pretože sa vyhýbajú dvom hlavným pokušeniam, ktorým Cirkev čelí, keď sa stretáva s rozmanitosťou a napätím, ktoré z nej vyplýva. Prvým je uviaznutie v konflikte, takže sa naše obzory zužujú, strácame zmysel pre celok a dochádza k rozpadu na čiastkové identity. Ide o skúsenosť Babylonu, a nie Turíc, ktorú v mnohých častiach nášho sveta jasne rozpoznávame. Druhým pokušením je duchovne sa odpútať a nezaujímať sa o napätia, pokračovať na vlastnej ceste bez toho, aby sme sa na nej spájali s tými, ktorí sú nám nablízku. Namiesto toho „*je potrebné lepšie prežívať napätie medzi pravdou a milosrdenstvom, ako to robil Ježiš [...]. Snom je Cirkev, ktorá plnšie žije kristologický paradox: odvážne hlásať svoje autentické učenie a zároveň ponúkať svedectvo radikálneho začlenenia a prijatia prostredníctvom pastoračného sprevádzania založeného na rozlišovaní*“ (BK Anglicka a Walesu).

31. Jadrom synodálneho procesu je vízia Cirkvi schopnej radikálnej inklúzie, vzájomnej spolupatričnosti a hlbokaj pohostinnosti v súlade s Ježišovým učením: „*Namiesto toho, aby sme sa správali ako dozorcovia, ktorí sa snažia vylúčiť iných od stola, musíme urobiť viac pre to, aby ľudia vedeli, že každý tu môže nájsť svoje miesto a domov*“ (poznámka farskej skupiny z USA). Sme povolaní ísť na každé miesto, najmä mimo nám dôverne známych území, „*opustiť pohodlnú pozíciu tých, ktorí poskytujú pohostinnosť, a umožnili tým, ktorí sú našimi spoločníkmi na ceste ľudstva, aby nás prijali do svojho života*“ (BK Nemecka).

3.1 Počúvanie, ktoré sa stáva prijatím

32. Na tejto ceste si cirkvi uvedomili, že cesta k väčšej inklúzii – rozšírenému stanu – je postupná. Začína sa počúvaním a vyžaduje si širšiu a hlbšiu konverziu postojov a štruktúr, ako aj nové prístupy k pastoračnému sprevádzaniu a ochotu uznať, že periférie môžu byť miestom, kde zaznieva výzva k obráteniu a k rozhodnejšiemu uplatňovaniu evanjelia v praxi. Počúvanie si vyžaduje, aby sme druhého uznali ako subjekt jeho vlastnej cesty. Keď sa nám to podarí, druhí sa cítia byť prijatí, nie odsudzovaní, a môžu sa slobodne podeliť o svoju duchovnú cestu. Táto skúsenosť sa ukázala v mnohých situáciách a pre niektorých to bol najviac transformujúci aspekt celého synodálneho procesu: pre tých, ktorí sa v Cirkvi necítia dostatočne uznávaní, možno skúsenosť synody vnímať ako cestu ich uznania. Týka sa to najmä tých laikov, diakonov, zasvätených mužov a žien, ktorí mali predtým pocit, že inštitucionálnu Cirkev sa nezaujíma o ich skúsenosť viery, ani o ich názor.

33. Správy sa tiež zamýšľajú nad ťažkosťami s hlbokým počúvaním a prijatím toho, že nás premieňa. Zdôrazňujú nedostatok komunitných procesov počúvania a rozlišovania a

vyzývajú na hlbšiu formáciu v tejto oblasti. Okrem toho poukazujú na pretrvávajúce štrukturálne prekážky, medzi ktoré patria: hierarchické štruktúry, ktoré podporujú autokratické tendencie; klerikálna a individualistická kultúra, ktorá izoluje jednotlivcov a narúša vzťahy medzi kňazmi a laikmi; sociálno-kultúrne a ekonomické rozdiely, ktoré zvyhodňujú bohatých a vzdelaných; absencia „medzipriestorov“, ktoré by podporovali stretnutia medzi členmi vzájomne oddelených skupín. V poľskej syntéze sa uvádza: *„Nepočúvanie vedie k nepochopeniu, vylúčeniu, marginalizácii. Ďalším dôsledkom je uzavretosť, zjednodušovanie, nedostatok dôvery a obavy, ktoré ničia komunitu. Keď kňazi nechcú počúvať, nachádzajú si výhovorky, napríklad vo veľkom množstve aktivít, alebo keď otázky zostávajú bez odpovede, v srdciach laických veriacich sa rodí pocit smútku a odcudzenia. Bez počúvania sú odpovede na ťažkosti veriacich vytrhnuté z kontextu a neriešia podstatu problémov, ktoré prežívajú, a stávajú sa prázdny moralizovaním. Laici majú pocit, že útek od úprimného počúvania pramení zo strachu, že budú musieť prijať pastoračný záväzok. Podobný pocit narastá, keď biskupi nemajú čas hovoriť s veriacimi a počúvať ich“.*

34. Zároveň sú syntézy citlivé na osamelosť a izoláciu mnohých duchovných, ktorí sa necítia byť vypočutí, podporovaní a ocenení: možno jedným z najmenej zjavných hlasov v syntézach sú práve hlasy kňazov a biskupov, ktorí by hovorili o sebe a o svojej skúsenosti spoločného putovania. Zasvätení služobníci by mali byť vypočutí najmä v súvislosti s citovým a sexuálnym rozmerom ich života. Je tiež dôležité poskytnúť formy prijatia a ochrany pre ženy a deti kňazov, ktorí porušili sľub celibátu, ktorým inak hrozí, že budú vystavené vážnej nespravodlivosti a diskriminácii.

Prednostné zameranie na mladých, na osoby s postihnutím a na obranu života

35. Všeobecné znepokojenie vyvoláva slabá prítomnosť hlasu mladých ľudí v synodálnom procese, čo v čoraz väčšej miere vidíme aj v živote Cirkvi. Preto je naliehavo potrebné znovu sa zamerať na mladých ľudí, ich formáciu a sprevádzanie, a to aj v rámci realizácie záverov predchádzajúcej synody na tému „Mládež, viera a rozlišovanie povolania“ (2018). Pri tejto príležitosti to boli práve mladí ľudia, ktorí upozornili na potrebu synodálnejšej Cirkvi vzhľadom na odovzdávanie viery v súčasnosti. Iniciatíva „Digitálna synoda“ je významnou snahou o počúvanie mladých ľudí a ponúka nové pohľady na ohlasovanie evanjelia. V syntéze z Antíl sa uvádza: *„Keďže naši mladí zažívajú veľmi vysoký stupeň odcudzenia, musíme sa prednostne venovať mladým ľuďom“.*

36. Mnohé syntézy poukazujú na nedostatok vhodných štruktúr a spôsobov sprevádzania osôb so zdravotným postihnutím a volajú po nových spôsoboch uznania ich prínosu a po podporovaní ich spoluúčasti: v rozpore s jej vlastným učením Cirkvi totiž hrozí, že bude napodobňovať spôsob, akým ich odsúva spoločnosť. *„Vymenované formy diskriminácie – nedostatok vypočutia, porušovanie práva vybrať si, kde a s kým budú žiť, odopieranie sviatostí, obviňovanie z čarodejníctva, zneužívanie – a ďalšie, opisujú kultúru odmietania osôb so zdravotným postihnutím. Nevznikajú náhodne, ale majú spoločný koreň: myšlienku, že život osôb s postihnutím má menšiu hodnotu ako život iných“* (Syntéza osobitnej synodálnej konzultácie o osobách s postihnutím, ktorú pripravilo Dikastérium pre laikov, rodinu a život).

37. Rovnako dôležitý je záväzok Božieho ľudu brániť krehký a ohrozený život vo všetkých jeho fázach. Napríklad pre Gréckokatolícku cirkev na Ukrajine je súčasťou synodality „skúmať fenomén migrácie žien a ponúkať podporu ženám rôznych vekových skupín; venovať osobitnú pozornosť ženám, ktoré sa rozhodli pre potrat zo strachu pred materiálnou chudobou a odmietnutím zo strany rodiny na Ukrajine; podporovať výchovnú činnosť medzi ženami, ktoré sa majú v ťažkom životnom období zodpovedne rozhodnúť, s cieľom zachovať a chrániť životy nenarodených detí a predchádzať interrupciám; starať sa o ženy s postabortívnym syndrómom“.

Počúvanie tých, ktorí sa cítia zanedbávaní a vylúčení

38. Syntézy jasne ukazujú, že mnohé komunity už pochopili synodalitu ako pozvanie vypočuť tých, ktorí sa cítia byť z Cirkvi vylúčení. Skupiny, ktoré sa cítia byť vyhnancami, sú rôzne, počnúc mnohými ženami a mladými ľuďmi, ktorí majú pocit, že ich nadanie a schopnosti nie sú uznávané. V rámci týchto rôznorodých skupín sa mnohí cítia znevažovaní, zanedbávaní a nepochopení. Túžba po domove je charakteristická aj pre tých, ktorí sa necítia spokojní s ohľadom na liturgický vývoj po Druhom vatikánskom koncile. Pre mnohých je skúsenosť, že ich niekto vážne počúva, transformujúca a predstavuje prvý krok k pocitu, že sú začlenení. Na druhej strane pre niektorých je zdrojom smútku pocit, že ich účasť na synodálnom procese nebola vítaná: tento pocit si vyžaduje pochopenie a dialóg.

39. Medzi tými, čo žiadajú o intenzívnejší dialóg a ústretovejší priestor, nájdeme aj takých, ktorí z rôznych dôvodov pociťujú napätie medzi príslušnosťou k Cirkvi a vlastnými citovými vzťahmi; sú to napr. znovu zosobášení rozvedení, slobodní rodičia, ľudia žijúci v polygamnom manželstve, LGBTQ ľudia a pod. Syntézy ukazujú, ako táto túžba po prijatí predstavuje pre mnohé miestne cirkvi výzvu: „*Ľudia žiadajú, aby Cirkev bola útočiskom pre zranených a zlomených, nie inštitúciou pre dokonalých. Chcú, aby sa Cirkev stretávala s ľuďmi tam, kde sú, aby s nimi kráčala, a nie ich súdila, aby budovala skutočné vzťahy prostredníctvom starostlivosti a autenticity, nie z pocitu nadradenosti*“ (BK USA). Syntézy tiež odhaľujú neistotu, ako na tieto výzvy reagovať, a vyjadrujú potrebu rozlišovania zo strany univerzálnej Cirkvi: „*V Cirkvi je nový fenomén, ktorý je v Lesothe úplnou novinkou: vzťahy medzi osobami rovnakého pohlavia. [...] Táto novinka znepokojuje katolíkov a tých, ktorí to považujú za hriech. Prekvapujúce je, že v Lesothe sú katolíci, ktorí začali praktizovať takéto správanie a očakávajú, že Cirkev ich a ich spôsob správania bude akceptovať. [...] Pre Cirkev je to problematická výzva, pretože títo ľudia sa cítia vylúčení*“ (BK Lesotha). Aj tí, ktorí opustili kňazskú službu a uzavreli manželstvo, žiadajú väčšiu akceptáciu a otvorenosť k dialógu.

40. Napriek kultúrnym rozdielom existujú medzi jednotlivými kontinentmi pozoruhodné podobnosti, pokiaľ ide o tých, ktorí sú v spoločnosti, ale aj v kresťanskom spoločenstve vnímaní ako vylúčení. V mnohých prípadoch ich hlas v synodálnom procese absentoval a v syntézach sa objavujú len preto, že o nich hovoria iní, ktorí vyjadrujú ľútosť nad ich vylúčením: „*Ako Cirkev v Bolívii nás mrzí, že sme nedokázali účinne osloviť chudobných na perifériách a na najodľahlejších miestach*“ (BK Bolívia). Medzi najčastejšie vylúčené skupiny patria: najchudobnejší, osamelí starší ľudia, domorodé obyvateľstvo, migranti bez

akejkoľvek príslušnosti, ktorí vedú neistú existenciu, deti ulice, alkoholici a narkomani, tí, ktorí sa zaplietli do kriminálnej činnosti alebo pre ktorých je prostitúcia jedinou šancou na prežitie, obeť obchodovania s ľuďmi, osoby, ktoré prežili zneužívanie (v Cirkvi i mimo nej), väzni, skupiny, ktoré trpia diskrimináciou a násilím z dôvodu rasy, etnického pôvodu, pohlavia, kultúry a sexuality. V súhrnoch sa všetci objavujú ako ľudia s tvármi a menami, ktorí volajú po solidarite, dialógu, sprevádzaní a prijatí.

3.2 Sestry a bratia pre misiu

41. Cirkev je nositeľkou ohlasovania života v jeho plnosti: „*Ja som prišiel, aby mali život a aby ho mali hojnejšie*“ (Jn 10, 10). Evanjeliá nepredstavujú plnosť života a Božie kráľovstvo ako oddelené skutočnosti alebo oblasti, ale vždy ako vzájomne prepojené dynamické fenomény. Poslaním Cirkvi je sprítomňovať Krista uprostred jeho ľudu prostredníctvom čítania Slova, slávenia sviatostí a všetkých činností, spojených so starostlivosťou o zranených a trpiacich. „*Je potrebné, aby sa každý v Cirkvi zapojil do procesu obrátenia a reagoval tak na túto potrebu, čo by malo zahŕňať predkladanie kerygmy ako základného ohlasovania a počúvanie Krista, ktorý bol za nás ukrižovaný a vstal z mŕtvych. [...] preto je dôležité vrátiť sa k podstate kresťanského života a k našej prvej láske a vrátiť sa k našim koreňom, teda prvým komunitám, v ktorých mali všetko spoločné*“ (BK Kostarika).

42. Plnením našej misie smerujeme k naplneniu nášho kresťanského povolania. „Rozšírenie nášho stanu“ je jadrom tejto misijnej činnosti. Preto je Cirkev, ktorá praktizuje synodalitu, mocnou svedkyňou evanjelia vo svete: „*Duch Svätý nás pobáda k obnove našich stratégií, záväzkov, oddanosti a motivácie, aby sme kráčali spoločne a oslovili aj tých najvzdialenejších, aby sme šírili Božie slovo s nadšením a radosťou, využívali talenty, dary a schopnosti, prijímali nové výzvy a uskutočňovali kultúrne zmeny vo svetle viery a života Cirkvi*“ (BK Venezuely). V syntézach zaznieva sen o Cirkvi, ktorá by bola schopná zaoberať sa výzvami dnešného sveta a odpovedať na ne konkrétnymi zmenami: „*Svet potrebuje ‚Cirkev vychádzajúcu‘, ktorá odmieta rozdeľovanie na veriacich a neveriacich, ktorá obracia svoj pohľad na ľudstvo a namiesto doktríny či stratégie mu ponúka skúsenosť spásy, ‚prekypujúci dar‘, ktorý odpovedá na volanie ľudstva a prírody*“ (BK Portugalska).

Misia Cirkvi v dnešnom svete

43. Synodalita je Božie pozvanie kráčať spoločne s celou ľudskou rodinou. Na mnohých miestach žijú kresťania uprostred ľudí iného vierovyznania alebo neveriacich a vedú dialóg, ktorý je formovaný spoločným každodenným životom: „*Spoločenská atmosféra dialógu sa pestuje aj s tými, ktorí praktizujú tradičné africké náboženstvo, aj s akýmkoľvek iným človekom alebo spoločnosťou, bez ohľadu na to, k akému náboženskému vyznaniu patria*“ (BK Senegalu, Mauritánie, Kapverd a Guiney Bissau). Syntézy však naznačujú, že v oblasti sociálnej, kultúrnej, duchovnej a intelektuálnej výmeny a spolupráce je pred nami ešte dlhá cesta.

44. Zranenia Cirkvi sú úzko spojené s ranami sveta. Správy hovoria o výzvach, ktoré v živote Cirkvi a sveta predstavujú tribalizmus a sektárstvo, rasizmus, chudoba a rodová nerovnosť. Uganda sa pridáva k mnohým iným krajinám a konštatuje, že „*bohatých*

a vzdelaných je viac počut'". Filipínska syntéza uvádza, že „mnohí z nižších spoločenských vrstiev a tí, čo sú marginalizovaní v spoločnosti, sa cítia vylúčení aj z Cirkvi“. Iné správy poukazujú na vplyv etnickej diskriminácie a kultúry založenej na kmeňovom princípe na život cirkevných spoločenstiev. Tieto skutočnosti netvoria len pozadie našej misie, ale definujú aj jej cieľ a zmysel: evanjeliové posolstvo, ktoré má Cirkev za úlohu ohlasovať, musí zmeniť aj štruktúry hriechu, ktoré držia ľudstvo a stvorenie v zajatí.

45. Boží ľud vyjadruje hlbokú túžbu počúvať volanie chudobných a nárek zeme. Syntézy nás vyzývajú najmä k tomu, aby sme si uvedomili vzájomnú prepojenosť sociálnych a environmentálnych výziev a reagovali na ne spoluprácou a vytváraním spojenectiev s inými kresťanskými denomináciami, s veriacimi iných náboženstiev a ľuďmi dobrej vôle. Táto výzva na obnovenie ekumenizmu a medzináboženskej angažovanosti je obzvlášť silná v regiónoch, ktoré sa vyznačujú väčšou zraniteľnosťou voči sociálno-environmentálnym škodám a výraznejšími nerovnosťami. Napríklad mnohé africké a tichomorské správy vyzývajú cirkev na celom svete, aby uznali, že riešenie sociálno-environmentálnych výziev už nie je dobrovoľné: *„Našou túžbou je chrániť túto časť Božieho stvorenia, pretože blaho našich národov v mnohých ohľadoch závisí od oceánu. V niektorých našich krajinách je hlavnou hrozbou oceán, pretože zmena klímy má drastické dôsledky pre samotné prežitie týchto krajín“* (BK Tichomoria).

46. Niektoré syntézy zdôrazňujú význam úlohy Cirkvi vo verejnom priestore, najmä v súvislosti s procesmi budovania mieru a zmierenia. Vo vysoko polarizovaných spoločnostiach sa to považuje za neoddeliteľnú súčasť poslania Cirkvi. Iné správy vyzývajú Cirkev, aby rozhodnejšie prispela k verejnej diskusii a angažovala sa za spravodlivosť. Objavuje sa túžba po väčšom vzdelávaní v oblasti sociálnej náuky Cirkvi. *„Naša Cirkev nie je povolaná ku konfrontácii, ale k dialógu a spolupráci na všetkých úrovniach. [...] Náš dialóg nemôže byť apologetickým dialógom so zbytočnými argumentmi, ale dialógom života a solidarity“* (Katolícka cirkev v Arménsku).

47. Ďalšou spoločnou témou mnohých syntéz je nedostatočnosť hlbokého ekumenického úsilia a túžba naučiť sa, ako vdýchnuť ekumenickej ceste nový život, počnúc konkrétnou každodennou spoluprácou na spoločných záujmoch týkajúcich sa sociálnej a environmentálnej spravodlivosti. Syntézy vyjadrujú tiež živú túžbu po jednotnejšom svedectve jednotlivých kresťanských vierovyznaní a spoločenstiev.

Kráčať spoločne so všetkými kresťanmi

48. Výzva k ekumenizmu však nie je zameraná len na spoločný sociálny záväzok. Mnohé syntézy zdôrazňujú, že bez jednoty medzi kresťanmi neexistuje úplná synodalita. Začína to výzvou k užšiemu spoločenstvu medzi cirkvami rôzneho obradu. Od Druhého vatikánskeho koncilu ekumenický dialóg pokročil: *„V konkrétnej skúsenosti našej krajiny je ‚spolužitie‘ medzi kresťanmi rôznych denominácií skutočnosťou. Naše štvrte, naše rodiny, naše cintoríny, naše pracoviská sú skutočnými ekumenickými priestormi“* (BK Stredoafrickej republiky). Mnohé ekumenické otázky týkajúce sa synodálnych štruktúr a služieb v Cirkvi však stále nie sú dobre formulované. Vo viacerých syntézach sa uvádza, že existuje aj „ekumenizmus mučeníctva“, v ktorom naďalej kresťanov spája prenasledovanie. Správy vyzývajú k tomu,

aby sa viac pozornosti venovalo skutočnostiam, ktoré rozdeľujú, ako je napríklad otázka spoločného slávenia Eucharistie.

49. Poukazujú tiež na citlivý fenomén nárastu počtu medzikonfesionálnych a medzináboženských rodín s ich špecifickými potrebami v oblasti sprevádzania. Oživenie úsilia o jednotu kresťanov ako svedectva v roztrieštenom svete si vyžaduje cieľenú formáciu, ktorá povedie k väčšej dôvere, schopnosti a motivácii biskupov, kňazov, zasvätených mužov a žien a laikov za ekumenický a medzináboženský dialóg. *„Hoci sa Katolícka cirkev v Indii snaží podporovať ekumenický a medzináboženský dialóg, máme pocit, že angažovanosť v tejto oblasti misie je minimálna. Úsilie o dialóg sa týkalo len úzkych elít a väčšinou zostalo len na úrovni mozgových cvičení obmedzených na oblasť myšlienok a konceptov, namiesto toho, aby sa stalo masovým hnutím a dialógom života, lásky a činov na najnižšej úrovni, ktorý by viedol ľudí rôznych vierovyznaní a svetonázorov k rozlišovaniu, plánovaniu a spolupráci na spoločných cieľoch“* (BK Indie).

Kultúrne kontexty

50. V mnohých syntézach sa zdôrazňuje, že je dôležité si uvedomiť, že Cirkev plní svoje poslanie ohlasovať evanjelium v špecifickom kultúrnom kontexte, ktorý je ovplyvnený hlbokými a rýchlymi sociálnymi zmenami. Tieto faktory sa líšia, ale všade predstavujú významné výzvy pre participáciu a formovanie misie Cirkvi. Dedičstvo sektárstva, tribalizmu a etno-nacionalizmu, ktoré sa prejavuje a prežíva na rôznych miestach, predstavuje rovnaké ohrozenie: redukuje možnosť Cirkvi, aby sa prejavila jej katolíckosť.

51. Mnohé miestne cirkvi uvádzajú, že v dôsledku krízy zneužívania musia čeliť kultúrnemu kontextu poznačenému poklesom vierohodnosti a dôvery. Iné poukazujú na individualizmus a konzumizmus ako na rozhodujúce kultúrne faktory: *„Každý deň vnímame, že aj v našej krajine je ohlasovanie evanjelia ohrozené rastúcou sekularizáciou, individualizmom a ľahostajnosťou voči inštitucionálnym formám náboženstva“* (BK Maďarska). Maltská syntéza, podobne ako mnohé iné, zdôrazňuje, ako historické prepojenie medzi cirkvou a politickou mocou naďalej ovplyvňuje misijný kontext. Mnohé cirkvi cítia, že čelia všetkým týmto kultúrnym výzvam naraz, ale chcú rásť v dôvere, že evanjelium sa dá ohlasovať aj v *„konzumnej spoločnosti, ktorá nedokáže zabezpečiť udržateľnosť, spravodlivosť alebo spokojnosť so životom“* (BK Írska). Iní zažívajú pluralitu postojov vo vnútri vlastnej cirkvi: *„Južná Afrika tiež trpí vplyvom medzinárodných trendov sekularizácie, individualizmu a relativizmu. Vo všetkých diecézach, vidieckych aj mestských, sa otvorili otázky ako učenie Cirkvi o potratoch, antikoncepcia, svätenie žien, ženatí kňazi, celibát, rozvod a nové manželstvo, možnosť pristupovať k prijímaniu, homosexualita, LGBTQIA+ ľudia. Objavili sa na to rôzne názory a nie je možné formulovať definitívne spoločné stanovisko k žiadnej z týchto otázok“* (BK Južnej Afriky). Mnohé syntézy vyjadrujú ľútosť a obavy z tlaku, ktorý zažívajú rodiny a z jeho následného vplyvu na medzigeneračné vzťahy a odovzdávanie viery. Mnohé ázijské správy vyzývajú na lepšie sprevádzanie a formáciu rodín, ktoré sa vyrovnávajú s kultúrnymi zmenami.

52. Niekde je svedectvo viery prežívané až po mučenícku smrť: existujú krajiny, kde kresťania, najmä mladí ľudia, čelia výzve systematickej nútenej konverzie na iné náboženstvá. Existuje mnoho správ o neistote a násilí, ktorým čelia prenasledované

kresťanské menšiny. V takýchto prípadoch si spoločná cesta s ľuďmi iného vierovyznania vyžaduje namiesto stiahnutia sa za múr oddelenia prorockú odvahu.

Kultúry, náboženstvá a dialóg

53. Podstatným prvkom synodality, ktorý si naďalej vyžaduje výrazné prehĺbenie a lepšie pochopenie, je výzva k interkultúrnemu prístupu. Takýto prístup sa začína spoločným kráčaním s druhými, oceňovaním a chápaním kultúrnych rozdielov ako faktorov napomáhajúcich rast: „*Stretnutie medzi Katolíckou cirkvou v Kambodži a kambodžskými budhistickými mníchmi a laikmi ,vytvára novú kultúru‘. Všetky naše činnosti sa navzájom ovplyvňujú a ovplyvňujú celý svet. Môžeme sa líšiť v náboženstve, ale všetci sa usilujeme o spoločné dobro*“ (BK Laosu a Kambodže). Práve cirkvi, ktoré predstavujú v ich prostredí malú menšinu, prežívajú interkulturalitu najintenzívnejšie: „*Napríklad [existuje] to, čo by sme mohli nazvať ,pórovitosťou‘ našich cirkví, u ktorých je demarkačná línia s občianskou spoločnosťou paradoxne menej výrazná ako inde [...]. Nie je problém robiť veci ,vo vnútri‘ alebo ,mimo‘ Cirkvi. Sme cirkvou, ktorá je z definície otvorená, pretože sme vždy ,u niekoho doma‘, a to nás naučilo počúvaniu, flexibilitu a kreativite vo formách, jazyku a praktikách*“ (BK Severoafrického regiónu – CERNA).

54. Avšak aj keď jeden druhého prijmemo alebo dokonca oceníme, naša cesta ešte nie je ukončená. Medzikultúrny prístup Cirkvi smeruje k horizontu, ku ktorému nás volá Kristus: k Božiemu kráľovstvu. V objatí obohacujúcej rozmanitosti môžeme nájsť našu hlbšiu jednotu a príležitosť spolupracovať s Božou milosťou: „*Mali by sme venovať pozornosť aj myšlienkam a nápadom našej širšej rodiny a našich spoločníkov na ceste (nekatolíkov, politikov, neveriacich). Okolo nás sa ozývajú hlasy, ktoré si nemôžeme dovoliť ignorovať, ak nechceme, aby nám uniklo to, čo nám cez ne našepkáva Boh*“ (BK Zimbabwe). To predstavuje svedectvo vo svete, ktorý sa snaží vnímať rozmanitosť v jednote ako skutočné povolanie: „*Spoločenstvo [...] musí viac zohľadňovať rozmanitosť, túžby, potreby a spôsoby života viery. Univerzálna Cirkev musí zostať garantom jednoty, ale diecézy môžu inkulturovať vieru na miestnej úrovni: je potrebná decentralizácia*“ (Luxemburská arcidiecéza).

55. V mnohých správach sa žiada, aby sme lepšie spoznali, zapojili, integrovali bohatstvo miestnych kultúr a zohľadnili ho, pretože mnohé z nich majú také pohľady na svet a štýly konania, ktoré sú synodálne. Ľudia vyjadrujú túžbu podporovať (a v niektorých prípadoch obnoviť a prehĺbiť) miestnu kultúru, integrovať ju s vierou a začleniť ju do liturgie. „*Kresťania sú povolani ponúknuť svoj príspevok vychádzajúci z ich vlastného pohľadu viery, aby ju inkulturovali v nových kultúrnych kontextoch [...]. Túto rozmanitosť prístupov treba chápať ako realizáciu modelu interkulturality, v ktorom sa rôzne návrhy navzájom dopĺňajú a obohacujú, čím presahujú rámec multikulturality, ktorá spočíva v jednoduchom stretnutí sa kultúr, uzavretých v ich hraniciach*“ (Príspevok Pápežskej rady pre kultúru).

56. V mnohých prípadoch správy volajú po tom, aby sa venovala osobitná pozornosť situácii pôvodných obyvateľov. Ich duchovnosť, múdrosť a kultúra nás môžu mnohému naučiť. Musíme spolu s týmito národmi znovu čítať dejiny, inšpirovať sa situáciami, v ktorých Cirkev slúžila ich integrálnemu ľudskému rozvoju, a prosiť o odpustenie za chvíle, keď sa podieľala na ich útlaku. Niektoré syntézy zároveň zdôrazňujú potrebu zmieriť zdanlivé rozpory, ktoré existujú medzi kultúrnymi praktikami alebo tradičnými

presvedčeniami a učením Cirkvi. Na všeobecnejšej úrovni musí byť synodálna prax – spoločenstvo, spoluúčasť a misia – prepojená s miestnymi kultúrami a kontextami v takom napätí, ktoré podporuje rozlišovanie a plodnosť.

3.3 Spoločenstvo, spoluúčasť a spoluzodpovednosť

57. Misia Cirkvi sa uskutočňuje prostredníctvom života všetkých pokrstených. Syntézy vyjadrujú hlbokú túžbu uznať a potvrdiť ich spoločnú dôstojnosť ako základ pre obnovu života a služby v Cirkvi. Potvrdzujú hodnotu všetkých povolání v Cirkvi a predovšetkým nás vyzývajú k nasledovaniu Ježiša, k návratu k jeho štýlu a spôsobu vykonávania moci a autority ako prostriedkov ponúkajúcich uzdravenie, zmierenie a oslobodenie. *„Je dôležité vybudovať synodálny inštitucionálny model ako určitú cirkevnú paradigmu dekonštrukcie pyramidovej moci, ktorá uprednostňuje jednoosobové riadenie. Jedinou legitímnou autoritou v Cirkvi musí byť láska a služba podľa Pánovho príkladu“* (BK Argentíny).

Prekonať klerikalizmus

58. Tón syntéz nie je antiklerický (namierený proti kňazom alebo služobnému kňazstvu). Mnohé vyjadrujú hlboké uznanie a náklonnosť voči kňazom, ktorí svoje poslanie vykonávajú verne a oddane, a zaujímajú sa o mnohé požiadavky, ktoré sú na kňazov kladené. Taktiež vyjadrujú túžbu po tom, aby boli kňazi lepšie formovaní, sprevádzaní a menej izolovaní. Poukazujú na to, že je dôležité zbaviť Cirkev klerikalizmu, aby všetci jej členovia, kňazi aj laici, mohli plniť svoje spoločné poslanie. Klerikalizmus je vnímaný ako forma duchovného ochudobnenia, zbavenie sa pravých dobier zasvätenej služby a ako kultúra, ktorá izoluje klerikov a škodí laikom. Táto kultúra nás oddeľuje od živej skúsenosti Boha a poškodzuje bratské vzťahy, vytvára strnulosť, pripútava k legalisticky chápanej moci a uplatňovaniu autority, ktorá je skôr mocou než službou. Klerikalizmus môže byť rovnakým pokúšením pre klerikov aj pre laikov, ako sa uvádza v syntéze Stredoafrickej republiky: *„Niektorí farári sa správajú ako ‚rozdávači príkazov‘, ktorí vnucujú svoju vôľu bez toho, aby kohokoľvek počúvali. Laickí kresťania sa necítia byť členmi Božieho ľudu. Iniciatívy, ktoré sú príliš ‚klerikálne‘, by mali byť stigmatizované. Niektorí pastorační pracovníci, klerici i laici, sa niekedy radšej obklopujú tými, ktorí majú rovnaké názory ako oni, a držia sa ďalej od tých, ktorých presvedčenie sú nepriateľské a nesúhlasia s nimi“*.

59. Aj keď sú tieto syntézy otvorené, pokiaľ ide o diagnózu problému, nevyjadrujú beznádej. Vyjadrujú hlbokú a energickú túžbu po nových formách vodcovstva zo strany biskupov, kňazov, rehoľníkov i laikov, ktoré budú založené na vzájomných vzťahoch a spolupráci, a po takej autorite, ktorá je schopná podporovať solidaritu a spoluzodpovednosť: *„Podnecovať, zapájať, usmerňovať a napomáhať spoluúčasť na živote Cirkvi vo zverenej časti Božieho ľudu a delegovať časť zodpovednosti je jednou z úloh autority“* (BK Slovenska). Laici, rehoľníci a klerici chcú dať svoje talenty a schopnosti k dispozícii Cirkvi, a preto požadujú také vedenie, ktoré im umožní byť slobodnými. V syntézach sa vyjadruje vďačnosť za tých vodcov, ktorí už svoju úlohu takto vykonávajú.

Prehodnotiť spoluúčasť žien

60. Výzva na konverziu cirkevnej kultúry – pre spásu sveta – je konkrétne spojená s možnosťou nastolenia novej kultúry, nových postupov, štruktúr a zvyklostí. Týka sa to predovšetkým úlohy žien a ich povolania plne sa zúčastňovať na živote Cirkvi, ktoré je zakorenené v spoločnej krstnej dôstojnosti. Toto je kritická a naliehavá otázka a pozorujeme, že povedomie a citlivosť voči tejto otázke narastá vo všetkých častiach sveta.

61. Zo všetkých kontinentov prichádza tiež výzva, aby sa na katolícke ženy hľadelo predovšetkým ako na pokrstené a rovnocenné členky Božieho ľudu. Syntézy takmer jednomyselne potvrdzujú, že ženy hlboko milujú Cirkev, ale mnohé pociťujú smútok, pretože ich život často nie je dobre pochopený a ich prínos a charizmy nie sú vždy docenené. Syntéza zo Svätej zeme konštatuje: „*V synodálnom procese to boli ženy, ktoré sa najviac angažovali a zrejme si neuvedomovali len to, že môžu viac získať, ale aj to, že môžu viac ponúknuť, keďže boli odsunuté na prorocký okraj, z ktorého pozorujú, čo sa v živote Cirkvi deje*“; a pokračuje: „*V Cirkvi, kde sú takmer všetci, čo rozhodujú, muži, je len málo priestoru, kde by ženy mohli vyjadriť svoj názor. Napriek tomu ony sú chrbtovou kosťou cirkevných spoločenstiev, pretože predstavujú väčšinu ich praktizujúcich členov a patria medzi najaktívnejších členov Cirkvi*“. Kórejská správa to potvrdzuje: „*Napriek ich hojnej účasti na rôznych cirkevných aktivitách sú ženy často vylúčené z kľúčových rozhodovacích procesov. Preto Cirkev musí zlepšiť svoje povedomie a skvalitniť inštitucionálne aspekty svojej činnosti*“. Cirkev čelí dvom súvisiacim výzvam: ženy naďalej tvoria väčšinu tých, čo sa zúčastňujú na liturgii a cirkevných aktivitách, kde sú muži v menšine, no väčšinu rozhodovacích a riadiacich funkcií zastávajú muži. Je zrejmé, že Cirkev musí nájsť spôsoby, ako prilákať mužov k aktívnejšiemu členstvu v Cirkvi a ako umožniť ženám plnohodnotnejšiu účasť na všetkých úrovniach cirkevného života.

62. Ženy žiadajú Cirkev, aby bola ich spojencom v každej oblasti ich života. To zahŕňa vysporiadanie sa so sociálnymi silami ako je chudoba, násilie a ponižovanie, ktorým čelia ženy na celom svete. Chcú, aby Cirkev stála na ich strane, aby mala pre nich viac pochopenia a podpory v boji proti týmto silám, ktoré ich ničia a vylučujú. Ženy, ktoré sa zúčastnili na synodálnych procesoch, túžia po tom, aby Cirkev a spoločnosť boli miestom rozvoja, aktívnej participácie a zdravej spolupatričnosti. Niektoré syntézy konštatujú, že kultúry ich krajín už dosiahli pokrok v oblasti začlenenia a účasti žien a tento pokrok by mohol slúžiť ako vzor pre Cirkev. „*Nedostatočná rovnosť žien v rámci Cirkvi je vnímaná ako prekážka pre Cirkev v modernom svete*“ (BK Nového Zélandu).

63. Tento problém sa v rôznych podobách vyskytuje vo všetkých kultúrnych kontextoch a týka sa účasti a uznania laičiek a rehoľníčok. V správe od predstavených inštitútov zasväteného života sa uvádza: „*V rozhodovacích procesoch a jazyku Cirkvi je rozšírený sexizmus [...]. V dôsledku toho sú ženy vylúčené z významných úloh v živote Cirkvi a trpia diskrimináciou, pretože za úlohy a služby, ktoré vykonávajú, nedostávajú spravodlivú mzdu. Rehoľníčky sú často považované za lacnú pracovnú silu. V niektorých cirkvách existuje tendencia vylučovať ženy a zverovať cirkevné funkcie stálym diakonom; a tiež podceňovať zasvätený život bez habitu, pričom sa neberie do úvahy základná rovnosť a dôstojnosť všetkých pokrstených veriacich kresťanov, žien i mužov*“ (USG/UISG).

64. Takmer všetky syntézy sa zaoberajú otázkou plnej a rovnocennej účasti žien: *„Rastúce uznanie významu žien v živote Cirkvi otvára možnosť väčšej, hoci obmedzenej participácie v rámci cirkevných štruktúr a rozhodovacích sfér“* (BK Brazílie). Nezhodujú sa však na jedinej alebo vyčerpávajúcej odpovedi na otázku povolania, začlenenia a posilnenia postavenia žien v Cirkvi a spoločnosti. Mnohé syntézy po pozornom načúvaní kontextu vyzývajú Cirkev, aby pokračovala v rozlišovaní niektorých špecifických otázok: aktívna úloha žien v riadiacich štruktúrach cirkevných orgánov, možnosť pre ženy s náležitým vzdelaním kázať v rámci farností, ženský diakonát. Oveľa rôznorodejšie sú názory na kňazskú vysviacku žien, po ktorej niektoré syntézy volajú, zatiaľ čo iné ju považujú za uzavretú tému.

65. Kľúčovým prvkom tohto procesu je uznať také spôsoby činnosti, v ktorých už teraz stoja ženy, najmä rehoľníčky, na čele synodálnej praxe v niektorých najťažších sociálnych situáciách, ktorým Cirkev čelí: *„Existujú zárodoky synodality, v ktorých sa otvára nový základ pre solidaritu: zabezpečenie budúcej rasovej a etnickej spravodlivosti a mieru pre čiernych, hnedých, ázijských a indiánskych bratov a sestry (Spojené štáty); prehĺbiť kontakty s domorodými a pôvodnými sestrami a bratmi (Amerika); otvorenie nových ciest prítomnosti rehoľníčok v rôznych hnutiach; nadviazanie spojenectva s podobne zmýšľajúcimi skupinami s cieľom riešiť kľúčové sociálne otázky (ako sú klimatické zmeny, problém utečencov a žiadateľov o azyl, bezdomovecť) alebo otázky týkajúce sa konkrétnych krajín“* (USG/UISG). V týchto kontextoch ženy hľadajú spolupracovníkov a môžu byť učiteľkami synodality v rámci širších cirkevných procesov.

Charizmy, povolania a služby

66. Zodpovednosť za synodálny život Cirkvi nemožno delegovať, ale musia sa na nej podieľať všetci, odpovedajúc na dary, ktoré udeľuje veriacim Duch Svätý: *„Jedna skupina z diecézy Lae sa o synodalite vo svojej farnosti vyjadrila takto: ‚Na stretnutiach farskej pastoračnej rady dbáme na to, aby sme zvažili názory a návrhy všetkých prítomných, vrátane žien, predtým, ako prijmeme rozhodnutia, ktoré ovplyvnia život všetkých vo farnosti‘. Iná farnosť sa vyjadrila takto: ‚Keď chceme v našej farnosti niečo urobiť, stretneme sa, vypočujeme si návrhy všetkých členov spoločenstva, spoločne rozhodneme a spoločne prijaté rozhodnutia uskutočnime“* (BK Papuy-Novej Guiney a Šalamúnových ostrovov). Nechýbajú však ani vyjadrenia o určitých ťažkostiach v praktickom uplatňovaní spoluzodpovednosti: *„Ako biskupi si uvedomujeme, že ‚krstná teológia‘, ktorú presadzoval Druhý vatikánsky koncil a ktorá je základom spoluzodpovednosti za misiu, nebola dostatočne rozvinutá, a preto väčšina pokrstených sa necíti plne stotožnená s Cirkvou a ešte menej pociťuje spoluzodpovednosť za misiu. Okrem toho vedenie súčasných pastoračných štruktúr, ako aj mentalita mnohých kňazov, nie sú naklonené tejto spoluzodpovednosti. Podobne aj rehoľníci a rehoľníčky, ako aj laické apoštolské hnutia často zostávajú nenápadne alebo otvorene na okraji diecéznej dynamiky. Takzvaní ‚angažovaní laici‘ vo farnostiach (ktorých je veľmi málo) sú nakoniec preťažení vnútrocirkevnými povinnosťami, ktoré presahujú ich sily a vyčerpávajú ich čas“* (CE Mexiko).

67. Táto túžba po spoluzodpovednosti je vyjadrená predovšetkým v zmysle služby spoločnej misii, teda v jazyku služobnosti: *„Prežitá skúsenosť [...] pomohla znovu objaviť*

spoluzodpovednosť, ktorá vychádza z krstnej dôstojnosti, a umožnila prekonať víziu Cirkvi vybudovanej okolo vysvätenej služby a posunúť ju smerom k Cirkvi, ktorá je ‚celá služobná‘, ktorá je spoločenstvom rôznych chariziem a služieb“ (BK Talianska). Z konzultácie Božieho ľudu vyplýva, že téma služby je pre život Cirkvi ústredná a že je potrebné zosúladiť jednotu poslania s pluralitou služieb. Uznatie tejto potreby a jej podpora „nie je samoúčelná, ale je posilnením v službe poslania: rôzni jej aktéri, sú si rovní v dôstojnosti a vzájomne sa dopĺňajú, aby boli znamením a robili vierohodnou Cirkev, ktorá je sviatosťou Božieho kráľovstva“ (BK Belgicka).

68. Mnohé syntézy poukazujú na existenciu praxe uznávania a pozdvihnutia laických služieb, ktorá sa opiera o účinné poverenie zo strany spoločenstva: „*Pozdvihnutie laických služieb a preberanie zodpovednosti sa uskutočňuje prostredníctvom voľby alebo menovania veriacich, o ktorých sa predpokladá, že majú stanovené predpoklady*“ (BK Mozambiku). Takto sa každá služba stáva štruktúrnym a štruktúrujúcim prvkom v živote spoločenstva: „*Prevzatie zodpovednosti je zaručené prijatým mandátom a princípom subsidiarity. Katechisti sú ustanovení a majú osobitné postavenie v Božej rodine Cirkvi. [...] Niektorí z nich sú ‚ustanovení‘ za vedúcich spoločenstiev, najmä vo vidieckych oblastiach, kde je prítomnosť kňazov zriedkavá*“ (BK Konžskej demokratickej republiky). Nechýbajú otázky ohľadom priestoru pre možný výkon laickej služby: „*Mnohé skupiny by chceli väčšiu účasť laikov, ale manévrovací priestor nie je jasný: aké konkrétne úlohy môžu laici vykonávať? Ako sa spája zodpovednosť pokrstených so zodpovednosťou farára?*“ (BK Belgicka)

69. V niektorých kontextoch sa zdôrazňuje potreba zohľadniť aj rozmanitosť chariziem a služieb, ktoré sa objavujú v organizovanej forme v rámci združení, laických hnutí a nových náboženských spoločenstiev s ich špecifikami, avšak pri zachovaní harmónie v rámci každej miestnej cirkvi. Keď do konkrétneho života Cirkvi vstupuje téma služby, nevyhnutne sa stretáva s otázkou jej inštitucionalizácie, a teda štruktúr, prostredníctvom ktorých sa rozvíja život kresťanského spoločenstva.

70. V Katolíckej cirkvi sú charizmatické dary, ktoré Duch Svätý slobodne udeľuje a ktoré pomáhajú Cirkvi „omladzovať sa“, neoddeliteľné od hierarchických darov, ktoré sú spojené so sviatosťou vysviacky v jej rôznych stupňoch. Veľkou výzvou pre synodalitu, ktorá sa objavila počas prvého roka synody, je zosúladiť tieto dary pod vedením pastierov bez toho, aby sa stavali do opozície, teda bez toho, aby sa charizmatický a inštitucionálny rozmer kládli proti sebe.

3.4 Synodalita nadobúda podobu

71. Synodálna cesta poukázala na viaceré napätia, ktoré boli jasne vyjadrené v predchádzajúcich odsekoch. Nesmieme sa ich báť, ale vyjadrovať ich v procese neustáleho spoločného rozlišovania, aby sme ich využili ako zdroj energie bez toho, že by sa stali deštruktívnymi: len tak bude možné pokračovať v spoločnej ceste, a nekráčať každý svojou cestou. Preto aj Cirkev potrebuje dať svojim vlastným inštitúciám a štruktúram – najmä tým, ktoré sa týkajú riadenia – synodálnu formu a synodálny spôsob konania. Bude úlohou kánonického práva, aby tento proces obnovy štruktúr sprevádzalo tým, že urobí v súčasnosti platných poriadkoch nevyhnutné zmeny.

72. Aby však štruktúry skutočne fungovali synodálnym spôsobom, budú v nich musieť pôsobiť ľudia, ktorí sú riadne vyškolení, pokiaľ ide o víziu a zručnosti: „*Celý synodálny proces bol cvičením v aktívnej spoluúčasti na rôznych úrovniach. Aby to mohlo pokračovať, je potrebná zmena mentality a obnova existujúcich štruktúr*“ (BK Indie). Táto nová vízia bude musieť byť podporená spiritualitou, ktorá poskytne nástroje na to, aby sme mohli čeliť výzvam synodality bez toho, aby sme ich redukovali na technicko-organizačné otázky, ale aby sme prežívali spoločnú cestu v službe spoločnej misii ako príležitosť stretnúť sa s Pánom a načúvať Duchu. Na to, aby existovala synodalita, je potrebná prítomnosť Ducha, ktorá nie je možná bez modlitby.

Štruktúry a inštitúcie

73. Pokiaľ ide o globálno-lokálne napätie – ktoré v cirkevnom jazyku označuje vzťahy miestnych cirkví medzi sebou a s univerzálnou Cirkvou –, práve dynamika synodálneho procesu nám predkladá novinku v podobe kontinentálnej etapy, ktorú v súčasnosti prežívame. Okrem niekoľkých regiónov, ktoré sa vyznačujú osobitnou historickou dynamikou, Cirkvi zatiaľ chýba konsolidovaná prax synodality na kontinentálnej úrovni. Zavedenie tejto špecifickej etapy do procesu synody nie je len otázkou organizácie, ale zodpovedá to dynamike vtelenia evanjelia, ktoré tým, že je zakorenené v oblastiach charakterizovaných určitou kultúrnou súdržnosťou a homogénnosťou, vytvára cirkevné spoločenstvá so špecifickou fyziognómiou, súvisiacou s charakteristikami jednotlivej kultúry. V rámci sveta, ktorý je zároveň globalizovaný i roztrieštený, má každý kontinent vzhľadom na svoje spoločné historické korene, tendenciu k sociálno-kultúrnej spolupatričnosti. Skutočnosť, že predstavuje rovnaké výzvy pre evanjelizačné poslanie, vytvára privilegovanú oblasť, ktorá môže byť zdrojom synodálnej dynamiky, posilňujúcej väzby medzi cirkvami, podporujúcej výmenu skúseností a darov a napomáhajúcej vytvoreniu nových pastoračných alternatív.

74. Dynamika synodality je navyše výzvou pre samotnú rímsku kúriu: „*je potrebné spomenúť spoluprácu s ostatnými dikastériami rímskej kúrie, s ktorými pravidelne konzultujeme [...]. Domnievame sa však, že v tejto oblasti by sa malo nájsť viac nástrojov na podporu rastu synodálnejšej praxe a ducha, ktoré by boli zavedené do rímskej kúrie, ako si to želá Svätý Otec v novej apoštolskej konštitúcii Praedicate evangelium*“ (Príspevok Štátneho sekretariátu – Sekcie pre vzťahy so štátmi a medzinárodnými organizáciami).

75. Biskupské konferencie si tiež kladú otázku, čo pre ne znamená synodalita: „*Biskupi sa tiež modlili a diskutovali o otázke: „Ako môže byť biskupská konferencia synodálnejšia? A ako ju urobiť synodálnejšou?“*“ (BK Paraguaja). Napríklad „*aj pri zachovaní svojej kolegiality a slobody rozhodovania bez akéhokolvek nátlaku, by mali biskupské konferencie do svojich diskusií a stretnutí v mene synodality zapojiť zástupcov kléru a laikov z rôznych diecéz*“ (Príspevok Štátneho sekretariátu – Sekcia pre diplomatický zbor Svätej stolice).

76. V rámci kontinentálnej etapy budú môcť biskupské konferencie zažiť novú úlohu vzťahujúcu sa nielen na podporu spoločenstva v rámci nich samých, ale aj vzhľadom na dialóg medzi cirkvami, ktoré spája geografická a kultúrna blízkosť. Kontinentálna etapa prostredníctvom návrhu na usporiadanie cirkevných a biskupských zhromaždení ponúka navyše príležitosť konkrétne si vyskúšať, ako formulovať cirkevnú synodalitu a biskupskú kolegialitu. Ponúkne tiež možnosť uvažovať o tom, ako lepšie zosúladiť bežné spôsoby

vykonávania biskupskej služby s prijatím plne synodálneho štýlu, čo je bod, v ktorom niektoré syntézy zaznamenávajú určitý nedostatok energie. Opätovné skúmanie skúseností získaných počas kontinentálnej etapy pomôže rozlíšiť, ako postupovať plynulejšie.

77. Oveľa viac než latinská cirkev ponúkajú bohatstvo synodálnych štruktúr východné cirkvi, ktoré sú dnes povolané k obnove: „*Starobylé synodálne štruktúry a cirkevné procesy existujúce v Sýrsko-malabarskej cirkvi (Prathinidhiyogam, Palliyogam a Desayogam) vyjadrujú synodálny charakter Cirkvi na miestnej, regionálnej a univerzálnej úrovni a pomáhajú nám formovať sa v synodalite. Slúžia farnostiam a spoločnostiam, ktoré objavujú spoločné vykonávanie pastoračných služieb, aby napredovali v načúvaní Duchu Svätému. Okrem toho sa objavujú aj nové iniciatívy a pokusy o posilnenie synodálnych štruktúr Cirkvi*“ (Sýrsko-malabarská katolícka cirkev).

78. Dynamika spoluzodpovednosti – s ohľadom na spoločnú misiu a v jej službe, nie ako organizačný spôsob rozdelenia úloh a právomocí – prechádza všetkými úrovňami cirkevného života. Na miestnej úrovni to vyvoláva otázku ohľadom participatívnych orgánov, ktoré sa už predpokladajú na rôznych úrovniach a so špecifikami vlastnými rôznym obradom, ako aj ohľadom takých, ktoré by možno bolo vhodné zriadiť, aby slúžili na posilnenie synodálnej dynamiky: „*diskutovalo sa o potrebe mať také štruktúry a orgány, ktoré by autenticky odrážali ducha synodality*“ (BK Kórey). Ide predovšetkým o pastoračné rady, ktoré majú byť čoraz viac inštitucionálnymi miestami inklúzie, dialógu, transparentnosti, rozlišovania, hodnotenia a posilňovania postavenia všetkých. V dnešnej dobe sú nenahraditeľné. Potom sú tu ekonomické, diecézne a farské rady, berúc do úvahy aj biskupské a kňazské rady okolo biskupa. Nemálo syntéz poukazuje na potrebu, aby tieto orgány neboli len poradnými orgánmi, ale aj miestami, kde sa rozhodnutia prijímajú na základe procesov komunitného rozlišovania, a nie na základe princípu väčšiny, ktorý sa používa v demokratických režimoch.

79. V rôznych častiach sveta považujú transparentnosť za základnú prax autenticky synodálnej Cirkvi, ku ktorej máme na tejto ceste smerovať: „*Katolícka cirkev sa musí stať otvorenejšou a transparentnejšou: všetko sa robí v tajnosti. Agenda a zápisnice farskej rady sa nikdy nezverejňujú, nediskutuje sa ani o rozhodnutiach ekonomickej rady a rozpočty nie sú verejné*“ (individuálna pripomienka zo Spojeného kráľovstva). Transparentnosť povedie k skutočnej zodpovednosti za všetky rozhodovacie procesy, ako aj za kritériá používané pri rozlišovaní. Štýl riadenia zakotvený v synodálnom spôsobe konania, vzbudí dôveru a dôveryhodnosť: „*V niektorých otázkach je výkon autority skutočne kolegiálny, a to prostredníctvom konzultácií s orgánmi začlenenými do rôznych štruktúr správy, riadenia a pastoračnej animácie [...]. Niekedy je však smutné konštatovať, že v našej Katolíckej cirkvi existujú biskupi, kňazi, katechéti, vedúci spoločnostiev..., ktorí sú veľmi autoritárski. [...] Niektorí namiesto toho, aby slúžili komunite, slúžia sami sebe jednostrannými rozhodnutiami, a to brzdi našu synodálnu cestu*“ (BK Čad). Okrem toho sa v mnohých správach požaduje, aby sa do manažmentu ekonomiky a riadenia zapojili ľudia s príslušnými odbornými zručnosťami.

80. Všetky cirkevné inštitúcie ako plne participatívne orgány sú vyzvané, aby zvážili, ako začleniť snahu o synodalitu do spôsobu, akým vykonávajú svoje funkcie a poslanie, ako obnoviť svoje štruktúry a postupy, alebo ako zaviesť nové. Osobitný prípad predstavujú univerzity a akademické inštitúcie, ktoré sa budú môcť venovať výskumu otázok súvisiacich so synodalitou, a tak inovovať svoje vzdelávacie a formačné programy. Najmä teologické

fakulty budú môcť prehliť ekzeziologické, kristologické a pneumatologické pohľady, ktoré prinášajú synodálne skúsenosti a postupy.

81. Prijatie skutočne synodálneho štýlu je tiež výzvou pre zasvätený život, pričom sa vychádza práve z tých praktík, ktoré už zdôrazňujú dôležitosť účasti všetkých členov na živote spoločenstva, ku ktorému patria: „*V zasvätenom živote sa synodalita týka rozlišovania a rozhodovacích procesov. Naše inštitúty praktizujú komunitné rozlišovanie, ale je tu stále priestor na zlepšenie. Byť členom nejakého orgánu si vyžaduje spoluúčasť. [...] Tak v živote Cirkvi, ako aj v zasvätenom živote je rozšírená túžba po cirkulárnom (participatívnom) a menej hierarchickom a pyramidovom štýle riadenia*“ (USG/UISG).

Formácia

82. Prevažná väčšina syntéz poukazuje na potrebu zabezpečiť formáciu v synodalite. Samotné štruktúry nestačia: je potrebná nepretržitá formačná práca, ktorá podporuje rozšírenú synodálnu kultúru, schopnú prispôbiť sa špecifikám miestneho kontextu, aby sa uľahčila synodálna konverzia v spôsobe uskutočňovania spoluúčasti, autority a riadenia s cieľom efektívnejšieho plnenia spoločnej misie. Nejde len o poskytnutie špecifických technických alebo metodických zručností. Formácia k synodalite prechádza všetkými dimenziami kresťanského života, a preto môže byť len „*integrálnou formáciou, ktorá zahŕňa osobný, duchovný, teologický, sociálny a praktický rozmer. Na to je nevyhnutné referenčné spoločenstvo, pretože jedným z princípov ‚spoločného kráčania‘ je formovanie srdca, ktoré presahuje konkrétne poznanie a zahŕňa celý život. Je potrebné začleniť do kresťanského života nepretržitú a trvalú formáciu, aby sa synodalita uvádzala do praxe, aby dozrievala a rástla vo viere, aby sa zúčastňovala na verejnom živote, aby sa zvyšovala láska a účasť veriacich na Eucharistii, aby prijímali posvätné služby, aby sa uplatňovala skutočná spoluzodpovednosť pri riadení Cirkvi, aby sa viedol dialóg s inými cirkvami a so spoločnosťou, aby sa v duchu bratstva dostali bližšie tí, čo sú ďaleko*“ (BK Španielska). Táto formácia bude musieť byť určená všetkým členom Božieho ľudu: „*Na realizáciu týchto prvkov synodality sú naliehavo potrebné vzdelávacie a formačné programy určené duchovným i laikom, aby sa rozvinulo spoločné chápanie synodality, ktoré je pre schopnosť ‚spoločného kráčania‘ v miestnych cirkvách rozhodujúce*“ (BK Mjanmarska). Takto sa môže perspektíva synodality prelínať s katechézou a pastoračnou starostlivosťou a môže napomôcť to, aby ostali ukotvené v misijnej perspektíve.

83. Zdôrazňuje sa však aj potreba špecifickejšej formácie v oblasti počúvania a dialógu, napríklad prostredníctvom ustanovenia synodálnych moderátorov a skupín. Mnohé syntézy poukazujú najmä na potrebu zabezpečiť formáciu v synodalite pre tých, ktorí budú musieť prevziať zodpovedné riadiace úlohy, najmä pre kňazov: „*Hoci je seminárna príprava dlhá, je zameraná na prípravu kňazov na kňazský život, ale neškolí ich v pastoračnej koordinácii. Teoretická a praktická príprava v oblasti spolupráce, vzájomného počúvania a spolupodieľania sa na misii je pre kňazskú formáciu nevyhnutná*“ (BK Srí Lanky).

Spiritualita

84. Kultúra synodality, ktorá je na oživenie štruktúr a inštitúcií nevyhnutná, si vyžaduje primeranú formáciu, no predovšetkým musí byť živá dôverným poznaním Pána a

schopnosťou načúvať hlasu Ducha: „*Strategické plánovanie a rozhodovanie musí sprevádzať duchovné rozlišovanie, aby bol každý projekt prijatý a sprevádzaný Duchom Svätým*“ (Melchitská gréckokatolícka cirkev). Preto musíme rásť v synodálnej spiritualite, ktorá zameriava pozornosť na vnútro a na svedomie. „*V osobnej spiritualite a v posolstve Cirkvi musí prevládať radosť zo vzkrieseného Krista, a nie strach z trestajúceho Boha*“ (BK Česká republika).

85. Ako už bolo viackrát zdôraznené, synodálna Cirkev musí v prvom rade riešiť mnohé napätia, ktoré vznikajú pri stretnutí s odlišnosťou. Preto môže byť synodálna spiritualita len takou spiritualitou, ktorá víta rozdiely a podporuje harmóniu, pričom z napätia čerpá energiu na pokračovanie na ceste. Na dosiahnutie tohto cieľa bude musieť prejsť od zdôrazňovania individuálneho rozmeru k dôrazu na kolektívne: ku spiritualite „my“, ktorá môže posilniť prínos každého z nás.

86. Už prvý rok synodálneho procesu ponúkol v tomto smere podnetné skúsenosti, vďaka navrhutej metóde duchovného rozhovoru, ktorá umožnila Božiemu ľudu pocítiť chuť medziľudského stretnutia pri Božom slove a zažiť rôzne odozvy, ktoré vyvoláva v srdci každého človeka. Okrem toho, že si mnohí žiadajú, aby sa táto metóda stala v živote Cirkvi bežnou praxou, je potrebné, aby sa najmä v rámci participatívnych orgánov rozvinula smerom ku komunitnému rozlišovaniu. To si vyžaduje väčšie úsilie o integráciu duchovného rozmeru do fungovania cirkevných inštitúcií a ich riadiacich orgánov a o prepojenie rozlišovania s rozhodovacími procesmi. Modlitba a stíšenie nemôžu ostať mimo tohto procesu, akoby boli len akýmsi úvodom či dodatkom.

87. Kresťanská spiritualita sa prejavuje rôznymi spôsobmi, ktoré súvisia s mnohorakosťou tradícií Východu a Západu, ako aj s rozmanitosťou chariziem zasväteného života a cirkevných hnutí. Synodálna Cirkev je postavená na rozmanitosti a stretnutie rôznych duchovných tradícií môže predstavovať formačné „cvičisko“, pokiaľ dokáže podporovať spoločenstvo a harmóniu a prispievať tak k prekonaniu polarizácie, ktorú mnohé cirkvi zakusujú.

3.5 Synodálny život a liturgia

88. Syntézy v mnohých ohľadoch zdôrazňujú hlboké prepojenie medzi synodalitou a liturgiou: „*Pri „spoločnom kráčaní“ vzbudzuje modlitba, oddanosť Márii ako misionárskej učeníčke, ktorá počúva Slovo, lectio divina a liturgické slávenie pocit spolupatričnosti*“ (BK Kolumbie).

Hlboké zakorenenie

89. Eucharistia je už sama osebe „prameňom a vrcholom“ synodálneho dynamizmu Cirkvi. „*Liturgické slávenie a modlitba sú prežívané ako sila pre zjednocovanie a mobilizáciu ľudských a duchovných energií. Prevláda názor, že modlitba podporuje radosť zo života a zmysel pre spoločenstvo, pretože je vnímaná ako referenčný bod, ako miesto sily a oáza pokoja. [...] príspevky zdôrazňujú dva spôsoby, ktoré treba rozvíjať v perspektíve synodálnej cesty: jednotu spoločenstva a radosť zo života. Táto cesta by mala prechádzať cez veľké liturgické zhromaždenia (púte...), aby sa živila ľudová zbožnosť, obnovovala viera a*

živil pocit spolupatričnosti, a teda lepšie sprevádzali kresťania, aby svedčili o evanjeliu lásky tvárou v tvár komunitarizmu a ‚strate identity‘, ktoré sú čoraz viditeľnejšie a agresívnejšie“ (BK Burkina Faso a Nigeru).

90. V krajinách rôznych regiónov sveta „sa vzťah mnohých pokrstených s Cirkvou realizuje predovšetkým cez fenomén ľudovej zbožnosti. [...] Mnohí ju považujú za znak príslušnosti k Cirkvi; preto ho musíme podporovať a evanjelizovať, aby sme sa na ňom intenzívnejšie podieľali a vedome ho začlenili do kresťanského života“ (BK Panamy).

Manažovanie napätí: obnova a zmierenie

91. Mnohé synody dôrazne podporujú zavádzanie synodálneho štýlu do liturgického slávenia, ktoré umožňuje aktívnu účasť všetkých veriacich pri zachovaní všetkých odlišností, oceňovaní všetkých služieb a uznávaní všetkých chariziem. Synodálne počúvanie cirkví zaznamenáva mnoho otázok, ktoré je potrebné v tomto smere riešiť: od prehodnotenia liturgie, ktorá je príliš zameraná na celebranta, cez spôsoby aktívnej účasti laikov až po prístup žien k ministériám. „Hoci zostávame verní tradícii, jej pôvodnosti, starobylosti a jednotnosti, snažíme sa, aby liturgické slávenie bolo živšie a aby sa na ňom zúčastňovalo celé spoločenstvo veriacich: kňazi, laici, mladí ľudia a deti, ktorí so zdravým rozlišovaním čítajú znamenia času. Mladí ľudia sa snažia nájsť si miesto v liturgii so svojimi piesňami, a to je pozitívne“ (BK Etiópie).

92. Súčasná skúsenosť cirkví však zaznamenáva aj konfliktné uzly, ktoré treba riešiť synodálnym spôsobom, ako napríklad pri rozlišovaní vzťahu k predkoncilovým obradom: „Rozdelenie týkajúce sa slávenia liturgie sa odrazilo aj v synodálnych konzultáciách. ‚Bohužiaľ, slávenie Eucharistie sa prežíva aj ako dôvod rozdelenia v Cirkvi. V liturgickej oblasti je najčastejším problémom slávenie predkoncilovej omše‘. Ľudia sa sťažujú na obmedzenia pri používaní misála z roku 1962; mnohí majú pocit, že rozdiely v spôsobe slávenia liturgie ‚niekedy dospeli až do roviny nepriateľstva. Ľudia na oboch stranách uvádzajú, že sa cítia byť odsudzovaní tými, ktorí majú opačný názor““ (BK USA). Eucharistia, sviatosť jednoty v láske v Kristovi, sa nemôže stať dôvodom pre konflikt, ideológiu, rozkol alebo rozdelenie. Okrem toho existujú prvky napätia špecifické pre ekumenickú oblasť, s priamym vplyvom na život mnohých cirkví, ako je napríklad spoločné slávenie Eucharistie. Napokon existujú aj problémy súvisiace so spôsobmi inkulturácie viery a medzináboženským dialógom, ktoré sa tiež týkajú foriem slávenia a modlitby.

93. Syntézy nezabudli poukázať ani na hlavné obmedzenia aktuálnej praxe slávenia, ktoré zatemňujú jej synodálnu účinnosť. Zdôrazňuje sa najmä: liturgický protagonizmus kňaza a riziko pasivity účastníkov; homílie vzdialené od krásy viery a konkrétnosti života; liturgický život zhromaždenia oddelený od rodinnej siete spoločenstva. Kvalita homílií sa takmer jednohlasne uvádza ako problém: žiadajú sa „hlbšie homílie, zamerané na evanjelium a čítania dňa, a nie na politiku, ktoré by používali prístupný a príťažlivý jazyk a týkali sa života veriacich“ (Maronitská cirkev).

94. Osobitným zdrojom utrpenia sú všetky situácie, v ktorých je prístup k Eucharistii a ostatným sviatostiam z rôznych príčin sťažený alebo znemožnený: existuje silná požiadavka nájsť riešenia pre tieto formy sviatostnej deprivácie. Uvádzajú sa ako príklad komunity žijúce vo veľmi odľahlých oblastiach alebo spoplatnenie prístupu na oslavy, ktoré diskriminuje

najchudobnejších. Mnohé syntézy tiež vyjadrujú bolesť z toho, že nemôžu pristupovať k sviatostiam znovu zosobášení rozvedení a tí, ktorí uzavreli polygamné manželstvo. Neexistuje jednotný názor na riešenie týchto situácií: „*Možnosť prijať sväté prijímanie je odopretá znovu zosobášeným rozvedeným, ktorí vyjadrujú bolesť z tohto vylúčenia. Niektorí si myslia, že Cirkev by mala byť flexibilnejšia, zatiaľ čo iní si myslia, že táto prax by sa mala zachovať*“ (BK Malajzie).

Sláviť synodálnym štýlom

95. Synodálny proces zároveň predstavoval príležitosť znovu zažiť rozmanitosť foriem modlitby a slávenia, čo zvýšilo túžbu urobiť ich prístupnejšími v bežnom živote spoločnstiev. Francúzska syntéza vyjadruje tri túžby: „*prvá [...] sa týka diverzifikácie liturgie v prospech bohoslužby slova, teda chvíľ modlitby, ktoré kladú do centra rozjímanie nad biblickými textami. Druhá, menej častá, pripomína význam púti a ľudovej zbožnosti. Tretia vyzýva na obnovenie liturgickej formácie, aby sa riešil problém, ktorý uvádzajú mnohé syntézy, a to nezrozumiteľnosť jazyka, ktorý Cirkev bežne používa*“ (BK Francúzska). Niektoré regióny nastoľujú otázku reformy liturgie, a to aj vo východných cirkvách, kde je liturgia hlboko spojená s identitou Cirkvi: „*V našej Cirkvi je vhodná liturgická reforma, aby sme vo svetle Ducha Svätého opätovne vnímali pôsobenie a účasť Božieho ľudu na Božom diele v našej dobe*“ (Melchitská gréckokatolícka cirkev).

96. Mnohé cirkvi tiež zdôrazňujú dôležitosť pravidelného spájania liturgického slávenia s rôznymi formami dialogického zdieľania a bratského spolužitia. „*Spoločenstvo a bratstvo boli vždy súčasťou skúsenosti [synodálnych stretnutí]. Na každom stretnutí, od úvodného až po nasledujúce konzultácie vo farnostiach a pastoračných štruktúrach, sa konalo salu-salo (spoločné stolovanie). Mnohí zdôrazňovali, ako [synodálne] stretnutia pozitívne ovplyvnili slávenie liturgie*“ (BK Filipín).

97. Rozmanitosť rituálnych tradícií liturgickej modlitby, ako aj symbolických foriem, ktorými sa vyjadrujú rôzne kultúry, považujú všetci za bohatstvo. Obnovená láska k spiritualite a záväzok starať sa o krásu a synodálny štýl slávenia podporujú šírenie sa misionárskej Cirkvi: „*Všetky prijaté príspevky hovoria o slávení ako o priestore, ktorý môže ponúknuť inšpiráciu a pomoc pri prežívaní viery v osobnom, rodinnom a profesionálnom živote, v blízkom okolí i v samotnej komunite*“ (BK Uruguaja).

4. Nasledujúce kroky

98. Pohľad na budúcnosť synodálneho procesu si vyžaduje, aby sme zohľadnili dva veľmi odlišné časové horizonty. Prvý je dlhodobý horizont, v ktorom synodalita nadobúda podobu trvalej výzvy k osobnému obráteniu a reforme Cirkvi. Druhý, ktorý je jednoznačne v službe prvého a zameriava našu pozornosť na stretnutia kontinentálnej etapy, ktorú práve prežívame.

4.1 Cesta obrátenia a reformy

99. Boží ľud v syntézach vyjadruje túžbu byť menej Cirkvou, ktorá udržiava a uchováva, a viac Cirkvou, ktorá vychádza na misiu. Ukazuje sa prepojenie medzi hlbším prežívaním spoločenstva prostredníctvom spoluúčasti na jednej strane a posilňovaním záväzku k misii na druhej: synodalita vedie k misijnej obnove. Ako hovorí španielska syntéza: „*Domnievame sa, že spoločenstvo by nás malo viesť do stavu trvalej misie: stretávanie sa a vzájomné počúvanie, dialóg, uvažovanie, spoločné rozlišovanie, to sú činnosti, ktoré majú samy osebe pozitívny účinok, ale nemožno ich plne pochopiť, ak nie sú zamerané na cieľ, ktorý nás núti vyjsť zo seba a z našich referenčných spoločenstiev, aby sme plnili poslanie, ktoré nám bolo ako Cirkvi zverené*“ (BK Španielsko)

100. Boží ľud zažil radosť zo spoločného kráčania a vyjadril túžbu pokračovať v ňom. Ako to urobiť skutočne globálne ako katolícke spoločenstvo, to je niečo, čo treba ešte objaviť: „*Kráčať synodálne, počúvať sa navzájom, zúčastňovať sa na misii a zapájať sa do dialógu – to má pravdepodobne rozmer ,už a ešte nie‘: je prítomný, ale ešte je potrebné veľa urobiť. Laici sú schopní, talentovaní a ochotní čoraz viac prispievať, ak k tomu dostanú príležitosť. Ďalšie prieskumy a štúdie na úrovni farností môžu otvoriť ďalšie cesty, kde môže byť prínos laikov obrovský a výsledkom bude živšia a prosperujúcejšia Cirkev, čo je cieľom synodality*“ (BK Namíbie). Sme učiaca sa Cirkev a na to potrebujeme neustále rozlišovanie, ktoré nám pomôže chápať Božie slovo a znamenia čias, aby sme sa mohli uberať smerom, ktorým nás Duch Svätý vedie.

101. Spoločné kráčanie Božieho ľudu si zároveň vyžaduje, aby sme si uvedomovali potrebu neustáleho obrátenia, a to ako jednotlivci, tak aj celé spoločenstvo. Na inštitucionálnej a pastoračnej úrovni sa toto obrátenie premieta do rovnako kontinuálnej reformy Cirkvi, jej štruktúr a štýlu, v nadväznosti na snahu o neustále „*aggiornamento*“ – vzácne dedičstvo Druhého vatikánskeho koncilu, ku ktorému sme pozvaní sa vracieť, keď oslavujeme jeho 60. výročie.

102. Na ceste obrátenia a reformy sme povzbudzovaní darom, ktoré sme dostali počas prvého roka synodálneho procesu, počnúc tým, čo nám Ježiš neustále ukazuje v evanjeliách: slobodnú a nezištnú pozornosť voči druhému. Tá je základom počúvania, nie je však obmedzeným zdrojom, ktorý treba žiarlivo strážiť, ale prekypujúcim prameňom, ktorý sa nevyčerpáva, ale čím viac z neho čerpáme, tým viac narastá. Počúvanie a dialóg sú spôsoby, ako sa dostať k darom, ktoré nám Duch ponúka prostredníctvom rozmanitosti jednej Cirkvi: chariziem, povolání, talentov, zručností, jazykov a kultúr, duchovných a teologických tradícií, rôznych foriem slávenia a vzdávania vďaky. Syntézy nevyzývajú k uniformite, ale žiadajú nás, aby sme sa naučili rásť v úprimnej harmónii, ktorá pomáha veriaciim plniť ich

poslanie vo svete cez vytváranie väzieb potrebných na to, aby sme mohli radostne spoločne kráčať.

103. Posolstvo synody je jednoduché: učíme sa spolu kráčať a spolu sedieť pri lámaní jedného chleba, aby si každý našiel svoje miesto. Každý je povolaný zúčastniť sa na tejto ceste, nikto nie je vylúčený. Cítíme sa na to vyzvaný, aby sme mohli hodnoverne ohlasovať Ježišovo evanjelium všetkým ľuďom. To je cesta, po ktorej sa snažíme pokračovať na kontinentálnej etape.

4.2 Metodológia pre kontinentálnu etapu

104. Tento Dokument pre kontinentálnu etapu (DKE) nás pozýva k ďalšiemu kroku na tejto duchovnej ceste „Za synodálnu Cirkve: spoločenstvo, spoluúčasť a misia“ a predstavuje jej referenčný bod: „*Tak ako skúsenosť učeníkov z Emáuz bola len začiatkom ich nového poslania, tak aj náš synodálny proces je len prvým krokom*“ (BK Ruskej federácie). Kontinentálny kontext predstavuje príležitosť prežívať synodalitu, ktorú sa ešte len učíme chápať a ktorú sme teraz pozvaní konkrétne praktizovať.

105. Dokument, ktorý sumarizuje a miestnym cirkvám posielala späť to, čo Boží ľud na celom svete v prvom roku synody povedal, má za cieľ usmerniť nás a umožniť nám prehĺbiť naše rozlišovanie, pričom treba mať na pamäti základnú otázku, ktorá celý proces oživuje: „*Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej až po všeobecnú) realizuje to ‚spoločné kráčanie‘, ktoré umožňuje Cirkvi ohlasovať evanjelium v súlade s poslaním, ktoré jej bolo zverené? A k akým krokom nás Duch pozýva, aby sme rástli ako synodálna cirkev?*“ (PD č. 2).

106. DKE je teda privilegovaným nástrojom, prostredníctvom ktorého sa môže na kontinentálnej úrovni realizovať dialóg miestnych cirkví medzi sebou navzájom aj s univerzálnou cirkvou. Aby sme mohli pokračovať v tomto procese počúvania, dialógu a rozlišovania, zamyslime sa nad troma otázkami:

- „Po prečítaní DKE v atmosfére modlitby, ktoré **myšlienky** najsilnejšie rezonujú s konkrétnymi skúsenosťami a realitou Cirkvi na vašom kontinente? Ktoré skúsenosti sa vám zdajú nové alebo osvetľujúce?“

- „Aké podstatné napätia alebo rozdiely sa javia ako zvlášť dôležité z pohľadu vášho kontinentu po prečítaní DKE a stíšení sa v modlitbe? Aké sú teda **problémy alebo otázky**, ktoré by sa mali riešiť a zväziť v ďalších krokoch procesu?“

- „Ak sa pozrieme na to, čo vyplýva z predchádzajúcich dvoch otázok, aké sú **priority, opakujúce sa témy a výzvy ku konaniu**, ktoré možno zdieľať s ostatnými miestnymi cirkvami na celom svete a prediskutovať počas prvého zasadnutia synodálneho zhromaždenia v októbri 2023?“

Kľúčové fázy procesu

107. Každé kontinentálne zhromaždenie je vyzvané, aby uskutočnilo proces rozlišovania o DKE, vhodný v danom miestnom kontexte, a vypracovalo návrh záverečného dokumentu, ktorý by ho zohľadnil. Záverečné dokumenty siedmich kontinentálnych zhromaždení sa použijú ako základ pre vypracovanie *Instrumentum laboris*, ktoré bude dokončené do júna 2023.

108. Prevažná väčšina biskupských konferencií, s ktorými Generálny sekretariát synody konzultoval, si želá, aby sa do kontinentálnej fázy zapojili zástupcovia celého Božieho ľudu. Preto sa požaduje, aby boli všetky zhromaždenia cirkevné, a nielen biskupské, a aby ich zloženie primerane reprezentovalo rozmanitosť Božieho ľudu: biskupov, kňazov, diakonov, zasvätených mužov a ženy, laikov a laičky. Pokiaľ ide o účastníkov kontinentálnych zhromaždení, je dôležité venovať osobitnú pozornosť primeranej prítomnosti žien a mladých ľudí (laikov a laičiek, zasvätených mužov a žien vo formácii, seminaristov); ľudí žijúcich v podmienkach chudoby alebo na okraji a tých, ktorí sú s nimi v priamom kontakte; bratských delegátov z iných kresťanských denominácií; zástupcov iných náboženstiev a náboženských tradícií a niekoľko osôb bez náboženskej príslušnosti. Biskupi sú tiež požiadaní, aby sa na konci kontinentálnych zhromaždení stretli a kolegiálne prehodnotili synodálnu skúsenosť, ktorú prežili, z perspektívy svojej špecifickej charizmy a úlohy. Biskupov predovšetkým žiadame, aby našli vhodné spôsoby, ako splniť ich úlohu, teda potvrdiť a schváliť záverečný dokument a zároveň sa ubezpečiť, že je ovocím skutočne synodálnej cesty, rešpektujúcej uskutočnený proces a vernej rôznym hlasom Božieho ľudu na každom kontinente.

109. Proces vedúci od uverejnenia tohto dokumentu (DKE) k vypracovaniu *Instrumentum laboris* sa bude vyznačovať týmito krokmi:

1) DKE bude zaslaný všetkým diecéznym biskupom; každý z nich spolu s diecéznym synodálnym tímom, ktorý koordinoval prvú fázu, zorganizuje cirkevný proces rozlišovania ohľadom tohto dokumentu, vychádzajúc z troch otázok uvedených vyššie v bode 106. Každá miestna cirkev tak bude mať možnosť počúvať hlas ostatných cirkví, ktorých syntézy sú zhrnuté v DKE, a reagovať naň na základe vlastných skúseností.

2) Každá biskupská konferencia má za úlohu zhromaždiť a zhrnúť v najvhodnejšej forme úvahy o troch otázkach z jednotlivých diecéz v jej vlastnom kontexte za účasti svojho synodálneho tímu.

3) Úvahy a rozlišovanie jednotlivých biskupských konferencií sa potom bude prezentovať v rámci kontinentálneho zhromaždenia spôsobom určeným kontinentálnou pracovnou skupinou.

4) Pri plánovaní priebehu každého konkrétneho kontinentálneho zhromaždenia môže byť užitočné zamyslieť sa nad tým, ako využiť rozšírenú a veľmi cennú metódu duchovného rozhovoru (porov. *Vademékum*, príloha B, č. 8), ktorá môže uľahčiť zapojenie všetkých do rozlišovania. Mali by sa posilniť najmä jeho tri fázy: aby dostal slovo každý účastník, aby rezonovalo počúvanie ostatných a rozlišovanie plodov skupinou.

5) Každé kontinentálne zhromaždenie vypracuje svoj vlastný záverečný dokument v rozsahu približne dvadsiatich strán, v ktorom sa bude zaoberať tromi otázkami vychádzajúc z vlastného špecifického kontextu. Záverečné dokumenty predloží každá kontinentálna pracovná skupina Generálnemu sekretariátu synody do 31. marca 2023. Na základe záverečných dokumentov kontinentálnych zhromaždení bude do júna 2023 vypracované *Instrumentum laboris*.